

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD HISTORICKÝCH

DIPLOMOVÁ PRÁCE

OKRESNÍ SOUD V LIŠOVĚ V LETECH 1918–1939
S PŘIHLÉDNUTÍM KE KRIMINÁLNÍ AGENDĚ

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Martínková, Ph.D.

Autor práce: Nikola Vojčová

Studijní obor: Archivnictví

Ročník: 3.

2018

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Lišově 7. prosince 2018

.....

Nikola Vojčová

Mé velké díky patří všem, kteří mi pomáhali, ať už přímo, či nepřímo, s napsáním této práce. Obzvláště děkuji paní doktorce Lence Martínkové za skvělé vedení, podnětné připomínky a rady, trpělivost a podporu, kterou mě zahrnovala během celého dlouhého procesu tvorby. Mé poděkování patří i panu doktorovi Danielu Kovářovi za zapůjčení historických fotografií budovy lišovského soudu, pracovníkům Státního okresního archivu v Českých Budějovicích za jejich pomoc při bádání a mé rodině za neuvěřitelnou trpělivost a porozumění.

Anotace

Prvorepublikové soudnictví v mnohém navazovalo na soudnictví zaniklé Rakousko-Uherské monarchie. Teoretická část předkládané práce ukazuje, jak se změnil trestní zákon a jaká byla organizace soudnictví. Druhá část práce, založená na výzkumu archivních pramenů, je zaměřená na okresní soudy a okruhy případů, které spadaly do jejich jurisdikce na příkladu jihočeského města Lišov v letech 1918-1939. Prostor je zde také věnován nejen osobám soudců a notářů, ale také místnímu potlačovacímu aparátu, a sice městské policii.

Annotation

Justice of the First Czechoslovak Republic follows on from the justice of Austro-Hungarian Empire. The theoretical part of the presented thesis illustrates how the criminal law has changed and what the system of a judiciary organization was. The second part of the thesis, based on the research of archival sources, focuses on district courts and cases which falling within their jurisdiction on the example of the town Lišov in South Bohemia in the years 1918-1939. Attention is payed on a local municipal police, as well as the persons of judges and notaries.

Obsah

1	Úvod.....	5
1.1	Literatura a prameny	5
2	Soudnictví a legislativa v éře první republiky	7
2.1	Recepční norma a trestní zákon	8
2.2	Trestní řád	10
2.2.1	Osoby v trestním řízení.....	10
2.2.2	Soudní řízení před okresními soudy	14
2.3	Organizace soudnictví	15
2.3.1	Specializované trestní soudy.....	17
2.3.2	Mimořádné a rozhodčí soudy	18
3	Četnictvo a policie	19
3.1	Městští strážníci v Lišově.....	20
4	Advokacie a státní zastupitelství.....	23
4.1	Studium práva	25
4.1.1	Univerzita Karlova.....	25
4.1.2	Masarykova univerzita.....	26
4.1.3	Univerzita Komenského v Bratislavě	26
5	Lišov v letech 1918–1938.....	28
5.1	Okresní soud Lišov	31
5.1.1	Budova soudu	31
5.1.2	Soudci	33
5.1.3	Notáři	36
5.1.4	Soudní výlohy	40
6	Lišovsko před okresním soudem	42
6.1	Přestupky proti veřejnému zřízení	43
6.2	Přestupky proti bezpečnosti života.....	44
6.3	Přestupky proti bezpečnosti těla.....	46
6.4	Přestupky proti bezpečnosti majetku	47
6.5	Přestupky proti bezpečnosti cti	48
6.6	Přestupky proti veřejné „mravopočestnosti“	49
6.6.1	Zakázané hry.....	51
6.7	Přestupky proti zákonu o potulce a žebrotě	52
6.8	Přestupky proti zákonu o válečné lichvě.....	54
6.9	Případy z oblasti občanského zákona.....	55
6.9.1	Spory o určení otcovství a platbu výživného	56

6.9.2	Zbavení svéprávnosti	60
6.10	Exekuční řízení	62
7	Závěr	64
	Seznam zkratek	65
	Seznam příloh	66
	Seznam pramenů a literatury	67
	Přílohy.....	70

1 Úvod

Pád Rakousko-uherské monarchie přinesl mnohá očekávání – očekávání, že všechno bude jiné, nové a lepší. Nový název, nové státní zřízení, nový, lepší život. Málokdo si ale uvědomuje, že samostatné Československo nevyrostlo z ničeho. V mnohém bylo pokračovatelem Rakouska-Uherska. Nejlepším důkazem toho je vůbec první zákon, který byl jménem nově vzniklého státu vydán – tzv. recepční zákon, který zachovával v platnosti všechny dosavadní zákony. Tento politický tah zamezil anarchii a dal Československu pevný základ pro jeho další rozvoj.

Pro tuto práci jsou stěženy dva zákony, které přečkaly monarchii, a nakonec i republiku – trestní a občanský zákon. Podle nich byly posuzovány jednotlivé případy, které stanuly před Okresním soudem v Lišově.

Městečko Lišov, a především jeho okresní soud v éře první republiky jsou hlavním tématem předkládané práce. Zajímaly mě nejen jednotlivé skupiny sporů, které se před soud dostaly, ať už se jednalo o oblast trestní nebo občanskoprávní, ale také osoby, které u soudu vystupovaly. Jednalo se především o soudce a notáře, kteří v Lišově zastávali také úlohu advokátů. Z oblasti každodennosti soudu předkládám kapitolu o budově soudu, která se ve 30. letech 20. století potýkala s mnoha technickými problémy.

1.1 Literatura a prameny

Dějiny Československa se zabývalo mnoho historiků. Mezi těmi nejpřednějšími je na místě jmenovat Josefa Pekaře a jeho práci *Dějiny Československa* a třídílnou práci Zdeňka Kárníka *České země v éře první republiky*.

V oblasti pochopení státní správy a organizace soudnictví je naprosto nezbytné jmenovat práci Zdeňky Hledíkové a Jana Janáka *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, která přináší souhrnný pohled na tuto problematiku. Doplňující informace pak přinášejí *Velké dějiny země Koruny české* zejména tematický díl *Právo*, jejichž autory jsou Karolína Adamová, Antonín Lojek, Karel Schelle a Jaromír Tauchen, a tematická řada *Zločinnost a bezpráví* Jindřicha Francka.

Vzhledem k povaze práce, která se v první řadě zabývá dobovým právem a jeho uvedením do praxe, bylo nezbytné nahlédnout do právnické literatury. Pro vývoj právní vědy v období první československé republiky jsou stěžejní práce Karla Schelleho a kol.

České právní dějiny a Karla Malého a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Meziválečnému československému právu se věnuje také sborník prací různých autorů *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918-1938) a jejich místo ve střední Evropě sv. 2*, ve kterém pro mě byl stěžejní příspěvek Jaroslava Fenyka a Dagmar Císařové *Meziválečné trestní právo a věda trestního práva v Československu*, který přináší pohled na studium práva na tehdejších právnických fakultách a na rozdíly v pojetí studia práva. Stručný pohled na vývoj advokacie, a především edici advokátského řádu přinesla práce Stanislava Balíka *Advokacie včera a dnes*.

Ke zmapování regionálních dějin a získání konkrétních informací o městě Lišov, posloužila práce Daniela Kováře *Lišov 1334–2004. Stránky z dějin jihočeského města*.

Stěžejní část v rámci heuristiky však tvořila práce s konkrétními prameny. Z oblasti vydaných pramenů to byly jednotlivé zákony, zejména trestní zákon č. 117/1852 a trestní řád č. 119/1873. V případě trestního zákona jsem pracovala s jeho vydáním z roku 1919, které bylo upravené pro republikové státní zřízení. Pro kapitoly, které se věnovaly občanskoprávním sporům, bylo nezbytné čerpat z občanského zákona č. 946/1811, jeho edici přináší práce Ilony Schelleové a Karel Schelleho *Civilní kodexy 1811–1950–1964*.

Pro sestavení biogramů osob soudců a notářů posloužily kromě matričních knih články z dobových periodik *Jihočeské listy*, *Hlas lidu*, *Národní listy* a *Republikán*. V případě notáře Antonína Mokrého byly použity informace z knihy Jana Kotouse *Kapitoly z dějin českého právního rodu Mokrých*.

Jednotlivé případy jsou líčeny podle spisů uložených v archivním fondu *Okresní soud Lišov*. V tomto fondu se také nacházejí podklady k opravám soudní budovy a osobní spisy některých zaměstnanců soudu. Inventář fondu *Notářství Lišov*, jehož autorem je Vlastimil Kolda, mi poskytl obecné informace o lišovském notářství. Ve fondu *Archiv města Lišov* jsem hledala informace o obecní policii. Na základě protokolu v policejních záležitostech byla vypracována statistika nejčastějších přestupků, která je přílohou této práce.

2 Soudnictví a legislativa v éře první republiky

Soudnictví a trestní zákon dostaly svou pevnou podobu již v dobách Rakouského císařství. Základem trestního zákona, který později v mírně pozměněné podobě přijala i Československá republika, byl zákoník vydaný císařem Františkem I. v roce 1805 *Knihou práv nad přečiněními hrdelními a těžkými řádu Městského, (totiž Policie) přestupky*. Tento zákon mimo jiné znovu zaváděl trest smrti za provinění proti životu a státu, který byl na přechodnou dobu let 1781–1795 zrušen, a uváděl seznam polehčujících a přitěžujících okolností.

K jeho první novelizaci došlo v květnu 1852. Tato verze zákona rozeznávala tři stupně trestné činnosti: zločin, přečin a přestupek. Za zločin se považoval každý čin, který byl spáchán se zlým úmyslem a úmyslně porušoval zákon. Přestupkem či přečinem byl čin, kterým došlo k přestoupení předepsaných nařízení, které byla každá osoba povinna znát. Za přestupek byl automaticky také pokládán čin spáchaný dětmi do čtrnácti let a čin, který vylučoval zlý úmysl a nebyl tudíž zločinem.

Nový soudní systém, který znamenal zavedení soudů okresních, zemských a vrchních zemských, začal platit od 1. července 1850. Jeho ráz stanovovala Stadionova ústava z března předcházejícího roku. Další ústavy z nadcházejících let původní nařízení Stadionovy ústavy mírně upravovaly. Až v roce 1873 nový trestní řád stanovil, že organizace soudnictví a fungování soudů a soudních řízení bude platné v původní podobě z roku 1852.

Na obecní úrovni spadalo rozhodování o trestech za lehké přestupky tzv. obecnímu trestnímu senátu. Jeho činnost upravovalo obecní zřízení z roku 1864. V § 62 je uvedeno, že starostovi a dvěma radním přísluší soudit přestupky, za něž náleží především peněžité pokuta a vězení pouze v případě její nedobytnosti.¹

Základní organizační jednotkou v soudnictví se staly okresní soudy. Jejich pravomoc se vztahovala na jeden soudní okres. V jejich čele stál okresní soudce, který měl k ruce další pomocný personál, a soudil jako samosoudce, kterému na úrovni trestního práva příslušelo rozhodování o přestupcích. Trestní záležitosti vážnějšího charakteru soudily sborové okresní soudy. Jejich činnost vyplývá ze zákona o moci soudcovské, který říká, že o zločinech a přečinech, za něž náleží těžké tresty, bude rozhodovat porota.² Žádné

---

¹ *Zřízení obecní a řád volební pro království České ze dne 16. dubna 1864*, § 62.

² *Základní zákon státní ze dne 21. prosince 1867, o moci soudcovské*, § 11.
Dostupný online: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/144-1867.htm> [cit. 11. 2. 2018]

zdůvodnění nenásleduje, ale dá se předpokládat, že se mělo jednat o bezpečnostní opatření, které mělo zajistit, že bude přijat nezaujatý a správný rozsudek.

V civilních záležitostech pod okresní soudy spadaly věci sporné do hodnoty věci menší než 500 zlatých. Z nesporných věcí do jeho kompetencí spadala poručenská agenda, opatrovnictví, pozůstalostní agenda, rozvody, prohlášení za mrtvého apod.

Působnost zemských soudů, zvaných též krajské, se v podstatě kryla s rozlohou krajů. V čele soudu stál prezident, kterému podléhalo několik radů, soudních tajemníků a další pomocný personál. Rozhodování příslušelo většinou vícečlennému senátu, v jehož čele stál předseda senátu. V trestních záležitostech jim v první instanci příslušelo rozhodování o zločinech a přečinech, které spadaly před porotní soudy. Jednalo se tedy o zločiny, za jejichž spáchání hrozil trest smrti nebo žalář delší než pět let. Ve druhé instanci působily jako odvolací soudy proti rozhodnutím okresních soudů. V civilních záležitostech řešily v první instanci všechny spory, jejichž hodnota přesahovala 500 zlatých.

Vrchní zemské soudy působily jako odvolací soudy proti rozhodnutím nižších soudů.

Nejvýše v nové organizaci soudnictví stál Nejvyšší soudní a kasační dvůr ve Vídni, který řešil především zákonodárné otázky a otázky týkající se výkladu práva.³

2.1 Recepční norma a trestní zákon

Vůbec první zákon vydaný nově vzniklým československým státem byla tzv. „recepční norma“ či „recepční zákon“ ze dne 29. října 1918, kdy si jej mohli občané přečíst v novinách nebo na plakátech na ulicích. Práce na něm přitom začaly překotně v noci z 27. na 28. října, kdy znění tohoto zákona vypracoval jeden z předních politiků této doby Alois Rašín. Rychlé jednání bylo nezbytné, neboť čeští politici nebyli na události podzimu 1918 zcela připraveni. Předpokládali totiž, že k rozpadu Rakousko-Uherské monarchie dojde o něco později, až na jaře 1919.⁴ Hlavní myšlenkou „recepční normy“ bylo zachování stávajících zákonů i úřadů. Ve druhém a třetím článku se doslova píše: *„Veškeré dosavadní zákony zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti. Všechny úřady samosprávné, státní, župní, ústavy státní, zemské, okresní i obecní jsou podřízeny Národnímu výboru a prozatím úřadují dle dosavadních platných*

---

³ Nikola Vojčová, „*Nekalé živly*“ v *Lišově v letech 1875–1914*, České Budějovice 2015, s. 8-12. (bakalářská práce)

⁴ Ladislav Vojáček – Karel Schelle – Vilém Knoll, *České právní dějiny*, Plzeň 2008, s. 287.

*zákonů a nařízení.*⁵ Alois Rašín se k tomuto zákonu sám vyjádřil jako k prostředku „...jimž mělo být zamezeno, aby nenastal bezprávní stav, aby se celá státní správa nezastavila a aby se 29. října pracovalo dále, jako by revoluce vůbec nebylo“.⁶

Co se týče samotného trestního zákona, byl stále v platnosti rakouský trestní zákon z roku 1852. Tento zákon prošel jen drobnou novelizací v říjnu 1918, která spočívala v odstranění pasáží odporujících republikánskému státnímu zřízení.

K dalším úpravám došlo v roce 1920. Na základě nově přijaté ústavy došlo ke změnám v několika paragrafech trestního zákona. Jednalo se například o rozsah trestu ve zločinech krádeže, zpronevěry či podvodu s hodnotou nad dva tisíce korun. Původní sazba byla pět až deset let těžkého žaláře. Podle nového nařízení se měl trest snížit na jeden rok až pět let těžkého žaláře.⁷

V červnu 1920 byla stanovena komise odborníků, jež měla za úkol navrhnout znění nového trestního zákona. Předsedou této komise byl profesor August Miříčka, působící na Univerzitě Karlově. Dalšími členy byli prof. dr. Jaroslav Kallab, dr. Albert Milota a dr. August Ráth.⁸ V roce 1921 byla zveřejněna jeho první osnova. Předběžně se počítalo s několika novinkami. Předpokládalo se založení polepšoven pro dospělé, kde by si mohli odpykávat trest osoby do 30 let. Další změnou byly větší kompetence soudů na poli délky trestu, počítalo se s tím, že by soud mohl trest stanovený zákonem výrazně zkrátit. Dále platilo, že trest smrti zůstával jako výjimečný.⁹

První návrh zákona byl hotový v roce 1929, ale hospodářská situace a rozporná stanoviska politických stran neumožnily jeho uvedení do praxe. Následovalo nové přepracovávání návrhů, které bylo sice hotové k roku 1936, ale k jeho schválení opět nedošlo. Tentokrát byla důvodem složitá politická situace a fakt, že se k projednávání dostávaly mnohem závažnější zákony.¹⁰

Ačkoliv nový trestní zákon v platnost nevešel, prosadit jiné zákony, které významně upravovaly právo v Československu, se podařilo. Prvním z nich byl zákon č. 309/1921 Sb. proti útisku a na ochranu svobody ve shromážděních. Tento zákon zajišťoval shromažďovací a osobní svobodu občanů. Dále ošetřoval trestání toho, kdo způsobil újmu

---

⁵ *Sbírka zákonů a nařízení státu československého*, 1918.

Dostupné online: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=797&Section=1&IdPara=1&ParaC=2> [cit. 2. 12. 2017]

⁶ Vojáček, L. – Schelle, K. – Knoll, V., *České právní dějiny*, s. 288.

⁷ *Opatření č. 480/1920 o změně některých ustanovení trestního práva*, § 1.

⁸ Petra Skřejpková, *Antologie československé právní vědy v letech 1918-1939*, Praha 2009.

⁹ Karel Malý a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, Praha 2003, s. 414.

¹⁰ P. Skřejpková, *Antologie*, s. 350.; K. Malý, *Dějiny*, s. 414.

na těle, svobodě, cti nebo majetku, nebo toho, kdo si z pozice svého povolání chtěl vynutit na jiném nějaké jednání (ať už pasivní nebo aktivní). Týkalo se to například úředníků, duchovních, učitelů, zaměstnavatelů apod.¹¹

Druhým zákonem úspěšně přijatým byl zákon č. 50/1923 Sb. na ochranu republiky. Ten začal být projednáván v březnu 1923 po atentátu na Aloise Rašína. Měl především zajistit ochranu československého státu a jeho ústavních představitelů před násilným jednáním, ale také trestat každého, kdo by se pokusil území státu nebo jeho část připojit ke státu cizímu. Dále se podle tohoto zákona trestalo ohrožování míru republiky, nedovolené ozbrojování, šíření nepravdivých zpráv, hanobení republiky, národa nebo národnostních menšin. Trestem byl buď těžký žalář v trvání 5 až 20 let, případně doživotní, peněžité tresty a zabavení majetku. Tento zákon byl v letech 1933 a 1934 dvakrát novelizován. Novelizace se týkaly úpravy postihů za hanobení Národního shromáždění, zvyšovaly ochranu ozbrojených sil a rozšířily možnosti zastavení vydávání periodického tisku.¹²

2.2 Trestní řád

Trestní řád, kterým se z velké většiny řídilo i prvorepublikové soudnictví, byl vydán v roce 1873 jako říšský zákon č. 119/1873 ze dne 23. května. Některá ustanovení tohoto řádu byla po první světové válce upravena zákonem č. 1/1920 Sb. Jeho obsah pamatoval prakticky na vše – od samotného trestního řízení, přes jeho účastníky, až po ošetření finančních záležitostí týkajících se nejen soudního vyrovnání, ale i finančních náhrad svědků a soudních znalců.

2.2.1 Osoby v trestním řízení

Kromě soudce, popřípadě soudců, v jejichž kompetenci bylo vést soudní zasedání a rozhodovat o rozsudku, popř. ho vynášet,¹³ musel být přítomen každému zasedání zapisovatel. Úkolem zapisovatele bylo vést protokol o probíhajícím soudním řízení a písemné vyhotovení rozsudku. Odpovídal za to, že rozsudek bude obsahovat všechny

---

¹¹ K. Malý, *Dějiny*, s. 413.

¹² Tamtéž, s. 413–414.

¹³ V případě porotních soudů o vině či nevině obžalovaného rozhodovala porota.

náležitosti stanovené zákonem.¹⁴ Zapisovatelem, na rozdíl od soudce, mohla být po roce 1918 i žena.¹⁵ Naopak zapisovatelem, a stejně tak soudcem, nemohla být osoba, která sama byla svědkem či jinak vyslychanou osobou v probíhajícím řízení. Příbuzenství, jakkoliv vzdálené, poručnictví, svěřenectví a podobné vztahy s osobami vystupujícími v případě (ať už se jednalo o obžalovaného, žalujícího, státního zástupce nebo obhájce) bylo oběma profesím rovněž na překážku. Pokud by se i přes tato nařízení soudního řízení účastnili, hrozilo, že bude prohlášeno za neplatné.

Při sborových soudech první a druhé instance byla zřizována státní zastupitelství. Povinností státního zástupce bylo prověřit každý trestný čin, o kterém se dozvěděl a který spadal do jeho jurisdikce, účastnit se vyšetřování zločinů a přečinů, soudního zasedání, případně i odvolacího soudu. Státní zástupce, někdy také označovaný jako veřejný žalobce, mohl být přítomný i procesům u okresních soudů, zejména v případě, pokud žaloba nebyla podána soukromou osobou, ale skrze jeho úřad. Okresní soud v takovém případě zasílal státnímu zástupci protokol z předběžného šetření přestupku a bylo na státním zástupci, zda vznesе žalobu či nikoliv.

K dalším osobám, které se mohly, ale nemusely, účastnit soudních řízení, byli soudní znalci a tlumočníci. V obou případech se, stejně jako u zapisovatele, jednalo o osoby pod přísahou. Služeb tlumočnicka bylo využíváno v případech, kdy byl spis veden v jazyce, který nebyl pro soud obvyklý, nebo se vedlo řízení s cizincem.

Pokud bylo k případu zapotřebí soudních znalců, měl soud povinnost předvolat dva, v méně důležitých případech byl povolen jeden. Nálezy soudních znalců byly písemné a na sobě nezávislé. K závěru docházel soud porovnáním obou posudků. Pokud se posudky příliš lišily nebo byly čímkoliv nejasné, mohl soud přizvat jiné znalce. K soudním znalcům se počítali také specializovaní lékaři, kteří měli zkoumat duševní stav obžalovaného v případě, že se pochybovalo o jeho přičetnosti.

V případě potřeby mohl na vyšetřování, především závažnějších zločinů, dohlížet nezávislý soudní svědek. Tím mohl být zletilý bezúhonný muž, který neměl žádný osobní vztah k probíhajícímu vyšetřování. Jeho úkolem bylo dohlížet, aby veškeré výsledky vyšetřování byly zaneseny do protokolu. Tito svědkové nebyli pod přísahou, ale úlohu vykonávali takřkajíc na svou čest, rukou dáním. Soudním svědkům nenáležela žádná

---

¹⁴ K těmto náležitostem patřilo: pojmenování soudu a všech přítomných osob, plné jméno obžalovaného a jeho obhájce, den vnesení rozsudku, nález soudu se všemi příčinami, které k němu vedly.

¹⁵ Nevyplyvá přímo z trestního řádu, ale z mého sledování osob vyskytujících se při Okresním soudu v Lišově, kde ve dvacátých letech zastávala tuto funkci žena.

odměna, proto byli této povinnosti zbaveni ti, kteří pracovali za denní či týdenní mzdu, duchovní, vojenské osoby, veřejní úředníci, učitelé, lékaři, notáři, advokáti, zaměstnanci drah a parolodí, tedy všechny osoby, jejichž nepřítomnost v zaměstnání by mohla vést k veřejné újmě.

Trestním řádem bylo stanoveno, že každé tři měsíce se u soudů první instance budou konat porotní soudy. Jejich podstatnou složkou, jak už název napovídá, byla porota. Ke každému řízení bylo povoláno třicet šest nezávislých porotců (a devět náhradníků), z nichž se sestavily řádné dvanáctičlenné poroty pro každé přelíčení zvlášť. Porotcem musel být muž starší 30 let, gramotný, zdržující se alespoň jeden rok na území státu. Nesměl být tělesně postižený a sám trestně stíhaný. Co se povolání týkalo, nesměl být státním úředníkem, duchovním, vojákem, učitelem na obecné škole apod. Zproštění této povinnosti byli také muži starší 60 let. Ke složení poroty měl jak žalobce, tak žalovaný právo se vyjádřit, případně požadovat vyloučení některých porotců, pouze však z příčin stanovených trestním řádem.¹⁶ Porotci si ze svého středu zvolili předsedu, který vedl poradu poroty a byl prostředníkem mezi porotou a soudem. Porada poroty se konala v uzavřené místnosti, do které neměl nikdo po dobu jejího trvání přístup. Na společné poradě porotci rozhodovali o vině či nevině obžalovaného, přičemž o jeho vině se muselo rozhodnout nejméně dvěma třetinami hlasů.

2.2.1.1 Obžalovaný

Soudní terminologie rozlišovala obviněného a obžalovaného. Trestní řád pak říká, že „za obviněného [je pokládán] *teprv od té chvíle, když byla na něho obžaloba podána*“ a „za obžalovaného *budiž pokládán ten, proti němuž nařízeno bylo hlavní přelíčení*“.¹⁷

Zákon dával obžalovanému právo na advokáta, kterého si mohl zvolit sám, v případě nemajetnosti mu mohl být soudem přiřazen tzv. obhájce chudých. Obdobně jako je tomu dnes, i v dobách první republiky musel být obžalovaný při předání žaloby upozorněn na to, že má právo na obhájce.

Obviněný byl nejprve obeslán k obecnému výslechu, v němž měl podat své vyjádření k žalobě. Pokud by se nedostavil, mohl soud písemně nařídit jeho předvedení. U případů

---

¹⁶ K těmto příčinám patřilo blízké příbuzenství, prospěch, který by mohl porotce mít z odsouzení či neodsouzení obžalovaného, jakýkoliv jiný vztah k probíhajícímu soudnímu řízení.

¹⁷ *Zákon daný dne 23. května 1873, jímž se zavádí nový řád soudu trestního*, č. 119/1873 ř. z., § 38. Dostupné online na <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=212&Section=1&IdPara=1&ParaC=2> [cit. 14.12.2017].

vyšetřování zločinů a přečinů mohla po výsledku následovat vyšetřovací vazba. V případech přestupků se k takovému kroku zpravidla nepřistupovalo.

2.2.1.2 Svědci

Podat svědectví k probíhajícímu soudnímu řízení bylo povinností každého občana. Zbaveny této povinnosti byly pouze tři okruhy osoby: duchovní, kteří by tak vyzradili zpovědní tajemství, státní úředníci, kteří by porušili úřední tajemství, a lidé, u nichž se dalo předpokládat, že nejsou schopni vypovědět pravdu (nejčastěji kvůli duševní nemoci). Výpovědi těchto lidí, pokud by k nim došlo, mohly nepříznivě ovlivnit soudní řízení, protože jejich sdělení mohlo být prohlášeno za neplatné. Mimo tyto skupiny trestní řád pamatoval i na skupinu příbuzných obžalovaného, v jakémkoliv stupni či poměru, a na jeho obhájce, kteří rovněž mohli být zproštěni povinnosti vypovídat.

Trestní řád pamatoval i na svědky, jimž bylo dostavení se k výsledku znemožněno nemocí, a na hluchoněmé svědky. V prvním případě zákon dovoloval, aby byl svědek vyslechnut ve svém domově. Ve druhém případě měli být svědkovi všechny potřebné otázky předloženy písemně nebo měla být přizvána osoba, která rozumí dorozumivacím znakům takových osob.

Také výslech svědků mimo soudní obvod měl svá specifika. Svědek mohl být vyslechnut u soudu, pod který spadal a jeho výpověď byla pak příslušnému soudu zaslána. V některých případech mohl ale soud trvat na jeho osobní účasti a svědka mohl předvolat. Za nedostavení se k soudu hrozila svědkovi pokuta a zaplacení nákladů spojených s průtahem soudního řízení.

U samotného soudu byl svědek vyslýchán pod přísahou. Obdobně jako obžalovaný musel uvést všechny informace o své osobě, které byly zaneseny do protokolu. Za nevěrohodné osoby, které nemohly být brány pod přísahu, se považovaly osoby, které byly samy v trestním řízení nebo se nějakého trestného činu dříve dopustily; osoby, které byly souzeny za křivou přísahu; osoby mladší čtrnácti let; lidé s prokazatelně špatnou pamětí; osoby, které jsou v nepřátelském vztahu k obžalovanému nebo ty, u nichž se prokázalo, že během předběžného výslechu poskytly nepravdivé informace.

2.2.2 Soudní řízení před okresními soudy

Hlavním předmětem soudních řízení okresních soudů byly přestupky. To bylo v mnoha ohledech oproti zločinům a přečinům zjednodušeno. Nevyžadovalo se například tak důkladné vyšetřovací řízení, proto nebylo potřeba ani soudních svědků. Co se týče soudních znalců, byl přizván jen jeden, a to pouze v případě, že to bylo skutečně nezbytné. Na rozdíl od zločinů nebylo povinností soudu přidělit obžalovanému obhájce.

Při samotném soudním řízení se znovu nesepisoval protokol. Soud přebíral vyšetřovací protokol, který se přikládal do soudního spisu.

Aby bylo soudní řízení platné, muselo se konat veřejně. Na žádost obou stran ale mohla být veřejnost z procesu vyloučena. Svědci vystupující u soudu nebyli bráni pod přísahu.

Samotné soudní přelíčení začínalo přečtením obžaloby a vyjádřením obžalovaného k ní. Následně se předložily důkazy, po kterých dostal prostor na své vyjádření žalobce. Na jeho projev a zejména na návrh trestu pak reagoval obžalovaný nebo jeho zástupce. Konečné slovo měl soudce, který musel rozhodnout o rozsudku buď okamžitě, nebo nejpozději druhý den. Tento rozsudek musel být řádně sepsán zapisovatelem a přiložen do spisu. V případě, že se obžalovaný k řízení nedostavil, mohl být rozsudek vynesen i v jeho nepřítomnosti a jemu byl poslán písemně. Obvykle ale soud přistupoval, zejména v případě pobytu obžalovaného v zahraničí, k odročování případu. V takových případech se totiž špatně dokazovalo, že obžalovanému byla soudní obsílka skutečně doručena. Soudce mohl rozsudek v nepřítomnosti obžalovaného vynést jen v případě, že se dalo prokázat, že obžalovaný se k soudu nedostavil i přes doručení obsílky.

Proti výroku okresního soudu měl obžalovaný právo odvolat se k soudu krajskému. Důvodem mohla být zmatečnost řízení, neoprávněný rozsudek nebo vůbec neoprávněnost soudu přestupek soudit. Ve většině případů dával ale krajský soud za pravdu soudu okresnímu.¹⁸

---

¹⁸ Toto ukazuje pozorování části odvolacích řízení obžalovaných u Okresního soudu v Lišově ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích.

2.3 Organizace soudnictví

Československé soudnictví ve své podstatě zachovalo zažitou organizaci z dob rakouského soudnictví. Došlo pouze k několika menším, spíše kosmetickým úpravám v názvech soudů, případně k vytvoření nových soudů. Konkrétně se k organizaci soudů I. a II. instance vztahoval jeden z prvních zákonů vydaných Národním shromážděním a podepsaný pěticí „mužů 28. října“, a sice zákon č. 6/1918 Sb. Ten říká, že po dobu dalších dvou let bude v platnosti organizace soudů podle § 6 zákona č. 144/1867 ř. z., tedy že „*soudcové jsou u vykonávání svého úřadu soudcovského samostatní a nezávislí.*“¹⁹ Další odstavce tohoto zákona obsahují to, co později převzala československá ústava z roku 1920: soudci mohou být přeloženi, sesazeni nebo dáni do výslužby bez své vůle pouze v případech stanovených zákonem.²⁰

Samotné soudy se dělily do tří skupin: na trestní a civilní soudy řádné, soudy mimořádné a soudy rozhodčí. Skupinou stojící trochu stranou byly soudy veřejnoprávní.²¹

Mezi veřejnoprávní soudy patřil jednak Nejvyšší správní soud, který se zabýval ochranou občanů před nesprávným rozhodnutím úřadů, dále pak volební soud, který rozhodoval například o stížnostech na volby členů parlamentu, o pozbytí mandátu apod. Poslední ze skupiny veřejnoprávních soudů byl Ústavní soud. V jeho kompetenci bylo rozhodovat o tom, zda zákony, přijímané parlamentem, jsou v souladu s ústavou.²²

Trestní a civilní soudy řádné, stejně jako v době monarchie, zachovávaly čtyřstupňovou strukturu. Nižší soudy se v prvních letech trvání republiky potýkaly s různou organizací v českých zemích a na Slovensku. To vyplývalo z odlišného postavení obou územních celků v Rakousku-Uhersku. Zatímco Čechy, Morava a Slezsko se řídily předlitavským zákonem o organizaci soudnictví, Slovensko jako historická součást Uher se řídilo uherským zákonem. Tato různost byla odstraněna až zákonem č. 201/1928 Sb., který sjednotil názvy a organizaci soudů na celém území republiky.

Základní jednotkou byly okresní soudy, v jejichž čele stál soudce, který rozhodoval v probíhajícím řízení jako samosoudce. Soudy první instance byly soudy krajské, na Slovensku dříve označované jako „sedrie“.²³ Soudy druhé instance byly vrchní soudy, jež se vyvinuly z původních vrchních zemských soudů (na Slovensku soudních tabulí).

---

¹⁹ Základní zákon státní ze dne 21. prosince 1867, o moci soudcovské, č. 144/1867 ř. z., § 6.

²⁰ Tamtéž; Sbirka nařízení a zákonů státu československého, zák. č. 121/1920 Sb., § 99.

²¹ L. Vojáček – K. Schelle – V. Knoll, *České právní dějiny*, s. 312.

²² Tamtéž.

²³ Tamtéž, s. 313.

Soudy krajské i vrchní byly soudy sborovými, to znamená, že k vynášení rozsudku bylo zapotřebí kolegia několika soudců.²⁴ Soudy krajské mohly být dále označovány podle své specializace, například jako soudy exekuční, obchodní, civilní, trestní... Třetí instancí byl Nejvyšší soud zřízený v listopadu 1918, od roku 1919 sídlící v Brně. Jeho vzorem byl Nejvyšší soudní a kasační dvůr ve Vídni. Byl nejvyšší stolicí pro rozhodování o věcech trestních. Skládal se z prvního a druhého prezidenta, sedmi (od roku 1930 devíti) senátních prezidentů a čtyřiceti (od roku 1930 osmačtyřiceti) radů. Všichni tyto členové bývali zpravidla jmenováni prezidentem. Při Nejvyšším soudu fungoval také sekretariát, který sloužil jako zapisovatelský úřad, zabýval se překlady a vypomáhal při vyhotovování konceptů.²⁵

Nejvyšší instancí soudnictví (a také justiční správy) bylo ministerstvo spravedlnosti, které se dělilo na prezidium a tři další odbory. První z těchto odborů se zabýval osobními věcmi zaměstnanců soudů a státních zastupitelství. Druhý odbor řešil věci týkající se jednotlivých druhů práva s výjimkou trestního. Třetí odbor působil na poli trestního práva, organizoval vězeňství, dohlížel na trestnice, polepšovny, věznice, na trestní řád, trestní hmotné právo a porotní soudy.²⁶

Postavení soudců vyplývalo z ústavy z roku 1920, konkrétně ze IV. hlavy, která pojednává o moci soudcovské. Soudce vykonával svůj úřad trvale, nezávisle a řídil se zákonem. Byl soudcem z povolání, který i proti své vůli mohl být „*přeložen, sesazen nebo dán do výslužby*“, avšak pouze z důvodů stanovených zákonem.²⁷ Zákonem bylo také stanoveno, že soudní jednání budou vždy veřejná a ústní a veřejné bude i vyhlašování rozsudků, s výjimkou řízení, při kterých byla veřejnost vykázána.

V roce 1919 došlo na úpravu zasedání porotních soudů. Tyto soudy se skládaly ze dvou sborů. První z nich byl dvanáctičlenný (porota) a rozhodoval o vině. Druhý byl tvořený třemi soudci z povolání, kteří rozhodovali o výši trestu. Porotní soudy byly zřizovány u každého krajského soudu a rozhodovaly o těžkých kriminálních trestných činech uvedených v trestním řádu a o politických trestných činech. K řádným zasedáním byly svolávány alespoň dvakrát do roka.²⁸

---

²⁴ L. Vojáček – K. Schelle – V. Knoll, *České právní dějiny*, s. 313.

²⁵ Zdeňka Hledíková – Jan Dobeš – Jan Janák, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007, s. 397.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ *Sbírka nařízení a zákonů státu československého*, zák. č. 121/1920 Sb., § 99.

²⁸ L. Vojáček – K. Schelle – V. Knoll, *České právní dějiny*, s. 314.

2.3.1 Specializované trestní soudy

Ke specializovaným trestním soudům patřil Státní soud a soudy mládeže.

Státní soud fungoval od roku 1923 v souvislosti s vydáním zákona na ochranu republiky. Nacházel se v sídle Nejvyššího soudu, tedy v Brně, a soudil zločiny proti výše zmíněnému zákonu. V jeho čele stál předseda a jeho náměstek. Další personál tvořili především soudci z povolání a přísedící, kteří byli jmenováni prezidentem republiky na tři roky. V roce 1935 přešla působnost tohoto soudu na vrchní soudy.²⁹

Soudy mládeže byly zřízeny zákonem č. 48/1931 Sb. o trestním soudnictví nad mládeží. Provinění mládeže, která byla u dospělých osob kvalifikována jako přestupek, soudili soudci mládeže při okresních soudech. Provinění vážnější povahy, za normálních okolností kvalifikovaná jako zločin či přečin, spadala do kompetencí krajských soudů, kde sídlily senáty mládeže tvořené dvěma soudci a jedním přísedícím. Členy tohoto senátu jmenoval ministr spravedlnosti.³⁰

Pro samotný soudní proces bylo důležité rozdělení mládeže do dvou základních skupin, a sice na nedospělé a mladistvé. Za nedospělého bylo považováno dítě pod 14 let věku, které bylo vyloučeno z trestní odpovědnosti, a v případě spáchání přestupku bylo rozhodování postoupeno poručenskému soudu.³¹ Jako mladistvé byly označovány osoby ve věku od 14 do 18 let. Ti byli souzeni podle platných trestních norem, ale jimi spáchané činy byly vždy označovány jen jako provinění, za což náležela nižší trestní sazba.³²

Jakousi vedlejší odnoží specializovaných soudů byly kmetské soudy působící u krajských soudů. V jejich kompetenci bylo rozhodování o trestných činech páchaných prostřednictvím tisku.³³

---

²⁹ L. Vojáček – K. Schelle – V. Knoll, *České právní dějiny*, s. 314.

³⁰ Z. Hledíková – J. Dobeš – J. Janák, *Dějiny správy*, s. 398.

³¹ Tamtéž.

³² Tamtéž.

³³ L. Vojáček – K. Schelle – V. Knoll, *České právní dějiny*, s. 314.

2.3.2 Mimořádné a rozhodčí soudy

Mimořádné soudy rozhodovaly o sporech vzniklých na specifických místech nebo ve zvláštních oborech. Jedním z takových soudů byl například soud živnostenský. Ten se zabýval konflikty vzniklými mezi zaměstnavateli a zaměstnanci. Během dvacátých let takových sporů výrazně přibýlo, a proto byly v roce 1932 zřízeny pracovní soudy, které svým charakterem na živnostenské navazovaly.³⁴

Jiným mimořádným soudem byl labský plavební soud nebo v letech 1919–1924 působící cenový soud lidový. Cenový soud sídlil při okresních soudech a trestal neoprávněné zdražování životních potřeb. Ve stejné době při okresních a krajských soudech fungovaly i lidové soudy pro trestání válečné lichvy.³⁵

K rozhodčím soudům patřily soudy nemocenských pojišťoven, které fungovaly už od roku 1888. Nad nimi stály soudy pojišťovací. Hornické pojištění a spory o něj soudily rozhodčí soudy bratrských pokladen. Dalším soudem tohoto typu byl rozhodčí soud pro penzijní pojištění.³⁶

---

³⁴ L. Vojáček – K. Schelle – V. Knoll, *České právní dějiny*, s. 313.

³⁵ Jindřich Francek, *Velké dějiny země Koruny české: tematická řada Zločinnost a bezprávi*, Praha 2011, s. 413.

³⁶ L. Vojáček – K. Schelle – V. Knoll, *České právní dějiny*, s. 313.

3 Četnictvo a policie

Četnictvo a policie, státní i obecní, sice spadaly pod ministerstvo vnitra, na rozdíl od soudních a dalších justičních institucí spadajících pod ministerstvo spravedlnosti, ale v zajišťování veřejného pořádku a bezpečnosti, stejně jako při stíhání a zajišťování provinilých osob sehrávaly nezastupitelnou roli, kdy se soudy úzce spolupracovaly. Instituce policejních úřadů byla stejně jako organizace soudnictví převzata z modelu, který vytvořila Rakouská monarchie. Úkolem státní policie bylo i nadále pečovat o veřejnou bezpečnost osob i jejich majetku a vnitřní klid a pořádek, v neposlední řadě také evidovat obyvatelstvo a cizince.

Rozlišovaly se dva policejní úřady: policejní ředitelství a policejní komisařství. Oba úřady měly prakticky totožnou působnost, proto jediným rozdílem mezi nimi bylo to, komu podléhaly. V případě policejního ředitelství to byli zemští prezidenti, v případě policejního komisařství přednostové okresních úřadů.³⁷ Zákon z roku 1922 rozlišoval mezi uniformovanými a neuniformovanými sbory. Strážní a pořádková činnost náležela uniformovaným policistům. Neuniformovaní policisté vykonávali především zpravodajskou, pátrací a vyšetřovací službu.³⁸

Samotnou policie je třeba rozdělit na státní a obecní. Zatímco státní policie dohlížela na pořádek a bezpečnost v rámci celého státu a spadala tak pod policejní komisařství v Praze, popř. v Brně, obecní policie dohlížela na pořádek v obci a obec byla také jejím zřizovatelem. Povinnosti obecních strážníků upravovala nařízení městské rady, které byli strážníci odpovědní za výkon své služby. Na venkově nahrazovalo policii četnictvo.

Četnictvo se řídilo předpisem o četnictvu č. 299/1920 Sb., který byl novelizován v roce 1928. Stejně jako u policejních úřadů i organizace četnictva si z velké části ponechávala rakouskou podobu. Nejnižší jednotkou byly četnické stanice. Ty podléhaly okresním četnickým velitelstvím. Několik okresních velitelství spadalo pod velitelství četnických oddělení, která přímo podléhala zemskému četnickému velitelství. Nad ním stálo už jen generální velitelství četnictva a ministerstvo vnitra. Když se v roce 1928 osamostatnilo Ústřední četnické pátrací oddělení, byly při některých okresních četnických velitelstvích zřizovány pátrací stanice určené k pátrání po původcích těžkých zločinů.³⁹ V roce 1922 vzniklo četnické pátrací oddělení při policejním ředitelství v Praze, které vedlo

---

³⁷ J. Francek, *Velké dějiny*, s. 414.; L. Vojáček – K. Schelle – V. Knoll, *České právní dějiny*, s. 317.

³⁸ J. Francek, *Velké dějiny*, *Velké dějiny*, s. 415.

³⁹ L. Vojáček – K. Schelle – V. Knoll, *České právní dějiny*, s. 317.

daktyloskopickou službu, evidenci zločinců a jiných kriminálních živelů. Během 30. let 20. století začaly vznikat četnické pohotovostní oddíly, četnické letecké hlídky a s rozvojem motorismu i četnické kontrolní silniční stanice.⁴⁰

3.1 Městští strážníci v Lišově

Na bezpečnost ve městě dohlíželi od první poloviny 19. století policejní strážníci.⁴¹ V roce 1827 bylo rozhodnuto o tom, že jejich počet bude zvýšen z jednoho na dva a o sto let později, v roce 1927, se jejich počet zvýšil na tři. Jejich zřizovatelem byla lišovská obec, které se zodpovídali za výkon své práce. Hlavou městských strážníků byl policejní komisař, který byl volen ze členů městské rady.

V roce 1918 byli městskými strážníky Ferdinand Cimbura a Stanislav Mašek, kteří začínali svou službu ještě před válkou. V roce 1919 se Ferdinand Cimbura nechal na vlastní žádost převelet do Bratislavy a na uvolněné místo strážníka se pořádal konkurz, ze kterého vyšel vítězně legionář František Smetana.

K dalším personálním změnám došlo v roce 1926, kdy se Stanislav Mašek rozhodl odejít ze služby. Městská rada po něm požadovala podepsané prohlášení, že ze služby odchází dobrovolně a zcela zdrav, na oplátku mu byla ochotna vyplatit odstupné ve výši tří tisíc korun. Současně s jeho odchodem rozhodlo obecní zastupitelstvo o zrušení ponocných a převedení jejich služby na strážníky, kteří měli nyní vykonávat hlídkovou službu i v noci.⁴²

Na místo Stanislava Maška byl ze tří uchazečů zvolen Bohumír Brázda, který ale už na podzim 1926 hrozil, že ze služby odejde. Důvody nejsou v knize obecního zastupitelstva patrné, došlo jen k pozastavení nového konkurzu s poznámkou, že se bude dál vyjednávat se strážníkem Brázdou, za jakých podmínek by byl ochoten ve službě zůstat. Celá otázka se nakonec vyřešila finančně – strážníkům byl upraven plat na 600 Kč pro služebně staršího Františka Smetanu, 500 Kč pro nového strážníka Brázdu a 400 Kč pro kancelářského sluhy Kovaříka. O přijetí kancelářského sluhy, který by vykonával pomocné práce na služebně, bylo rozhodnuto v roce 1924 společně s tím, že je třeba zřídit strážnici. K jejímu zřízení došlo až o několik let později v budově radnice.

---

⁴⁰ J. Francek, *Velké dějiny*, s. 416–417.

⁴¹ Daniel Kovář, *Lišov 1334–2004. Stránky z dějin jihočeského města*, Lišov 2004, s. 44.

⁴² SOkA České Budějovice, *Archiv města Lišov*, kn. 433.

V roce 1927 byl do služby přijat třetí strážník Tomáš Štěch, o deset let později odešel ze zdravotních důvodů do výslužby František Smetana. Na jeho místo už městská rada nový konkurz nevyhlásila.

Službu uniformovaných obecních strážníků, kteří v Lišově vykonávali strážní pořádkovou činnost, lze alespoň torzovitě zmapovat pomocí zápisů ze zasedání městské rady a obecního zastupitelstva. V protokolech z těchto zasedání se několikrát do roka objevují zápisy týkající se obecních strážníků. Některé z nich nám dovolují nahlédnout do jejich služebních povinností. V září 1919 například požadovalo obecní zastupitelstvo, aby strážníci hlásili všechny automobily, které projíždějí obcí nepovolenou rychlostí, nebo jim rovnou ukládali pokuty.⁴³ Taktéž měli napomínat děti, aby nepřekážely automobilům v jízdě, nebo dohlížet na to, aby po silnicích nepobíhaly slepice, což se zdá být dobovým problémem, neboť v zápise je zmíněno, že už bylo z tohoto důvodu uděleno několik pokut.⁴⁴ Od dubna 1933 drželi strážníci dozor u městského chudobince, kde zejména v nočních hodinách mělo docházet k „*nepřístojnostem*“. Noční služba strážníků přitom končila v jednu hodinu v noci.⁴⁵ Strážník měl také chodit společně s kominíkem jako člen požární komise na prohlídku komínů a požárního zabezpečení domů.

V květnu 1920 trvala městská rada na tom, aby strážníci vykonávali službu i při městské váze, což se skutečně stalo náplní jejich práce a zdrojem peněžních příplatků.⁴⁶ Další příplatky ve výši 3 nebo 10 korun v závislosti na tom, zda se jednalo o domácí nebo cizí, dostávali strážníci za bubnování, které bylo v Lišově obvyklé až do 40. let. Že se jednalo o službu žádanou, dokládá i požadavek Vojtěcha Dvořáka, který bydlel v horní části Lišova směrem na České Budějovice. V prosinci 1922 zaslal obecnímu zastupitelstvu žádost, aby strážníci bubnovali také před domy u sv. Jana.⁴⁷ Přesto v roce 1925 Svaz orgánů bezpečnostních v Praze žádal skrze svůj odbor v Českých Budějovicích, aby strážníci přestali tuto službu vykonávat. Tuto žádost městská rada na svém zasedání 26. dubna zamítla.⁴⁸

Služební povinnosti strážníků ale mohly přesahovat i hranice města. Strážník Ferdinand Cimbura měl například v květnu 1918 vyzvednout v Mnichově lišovského domovského příslušníka, který se tam léčil v nemocnici, v případě že by tamní nemocnice

---

⁴³ SOkA České Budějovice, *Archiv města Lišov*, kn. 433.

⁴⁴ Tamtéž, kn. 433 a 434.

⁴⁵ Tamtéž, kn. 434.

⁴⁶ Tamtéž, kn. 440.

⁴⁷ Tamtéž, kn. 433.

⁴⁸ Tamtéž, kn. 440.

nesouhlasila s částkou, kterou byla lišovská obec ochotná za nemocného platit. Obdobně byl strážník poslán do Trhových Svinů, aby tam zjistil, jaké jsou poměry jisté Marie Vančurové, která zřejmě požadovala na lišovské obci chudinské příspěvky.⁴⁹

Na podzim 1920 se městská rada usnesla na tom, že krádeže v obci se dostaly na neúnosnou úroveň, kterou nejsou schopni strážníci ohlídat, a proto rozhodli o ustanovení občanských hlídek. Účast na nich ale nejspíš nebyla valná, protože už po Novém roce nařídila městská rada pokutovat ty, kteří se na hlídku nedostavili.⁵⁰

V prvním roce samostatného československého státu dohlížela na pořádek ve městě i vojenská policie. Městská rada sama poslala žádost, aby bylo do Lišova umístěno šest mužů, kteří by dohlíželi na pořádek a zamezili častým krádežím. K výkonu jejich služby byly uvolněny prostory na radnici a šikovateli vojenské policie panu Timalovi bylo dovoleno, aby se do Lišova přestěhoval i se svou rodinou. Už během léta začali obecní radní litovat svého rozhodnutí, protože na činnost vojenské policie se ozývalo stále více stížností. Městská rada pak zasílala jejich veliteli žádosti, aby se jeho podřízení chovali k lidem slušněji.

Dozor vojenské policie v Lišově skončil nejspíš na konci roku 1919; na počátku prosince byly už prostory po vojenské policii k pronájmu.⁵¹

---

⁴⁹ SOkA České Budějovice, *Archiv města Lišov*, kn. 433 a 434.

⁵⁰ Tamtéž, kn. 440.

⁵¹ Tamtéž, kn. 434 a 440.

4 Advokacie a státní zastupitelství

Až do roku 1849 upravoval postavení advokátů Josefínský soudní řád. Takzvaný Provizorní advokátní řád byl schválen císařem Františkem Josefem I. dne 16. srpna 1849. Ačkoliv už jeho název napovídá, že se mělo jednat o krátkodobou záležitost, zůstal v platnosti až do konce roku 1868.⁵² V jeho člancích je možné se dočíst nejen o tom, kdo je považován za řádného advokáta, ale také o složení a fungování advokátních komor, na které počínaje tímto řádem byla převedena část profesní samosprávy.

Advokátem se mohl stát každý občan, který byl rakouským státním příslušníkem, nabyt zletilosti a byl bezúhonný.⁵³ Po absolvování studia práva na některé z rakouských univerzit a náležité praxe v oboru mohl být uchazeč o zápis na advokátní listinu připuštěn k tzv. advokátské zkoušce skládané před komisí. Tato komise se skládala z celkem pěti členů – rady vrchního zemského soudu, dvou soudních radů a dvou advokátů vybraných advokátní komorou.⁵⁴

Všichni advokáti byli jmenováni ministrem spravedlnosti, jak uvádí hned první paragraf přílohy výše zmíněného řádu. Dohled nad advokáty ale příslušel vrchním zemským soudům. Tato dvě ustanovení nový advokátský řád z roku 1868 zrušil. Ohledně jmenování uvádí první paragraf toto: „*Kdo chce provozovati advokátství [...], nemá potřebí, aby byl jmenován do úřadu, nébrž [!] náleží mu toliko prokázati, že vyplnil výminky níže položené a jest zapsán do listy advokátské.*“⁵⁵ Dále je uvedeno, že „*stav advokátský jest od soudu nezávislý*“.⁵⁶ Veškerá disciplinární moc nad advokáty, kterou prozatímní advokátský řád vkládal do rukou vrchním zemským soudům, převáděl nový řád na „*advokátské orgány*“ tedy advokátní komory.

Nový advokátský řád byl schválen v červenci roku 1868 s účinností od 1. ledna následujícího roku. V platnosti zůstal, po novelizaci v roce 1922, až do konce roku 1948.⁵⁷

Podmínky stanovené pro výkon advokátského povolání se ve své většině shodovaly s podmínkami danými provizorním řádem. Přesně definovaná je praxe; sedm povinných

---

⁵² Stanislav Balík, *Advokacie včera a dnes*, Plzeň 2000, s. 34.

⁵³ *Císařské nařízení č. 364 ze dne 16. srpna 1849, jímž se schvaluje provizorní advokátní řád*, In: Stanislav Balík, *Advokacie včera a dnes*, Plzeň 2000, s. 36.

⁵⁴ Tamtéž, s. 37.

⁵⁵ *Řád advokátský*, In: Stanislav Balík, *Advokacie včera a dnes*, Plzeň 200, s. 43.

⁵⁶ Tamtéž, s. 50.

⁵⁷ S. Balík, *Advokacie*, s. 41.

let se rozdělovalo na roční praxi civilní a trestní u sborového soudu na území císařství a šestileté praxe u zvoleného soudu nebo advokáta.⁵⁸

Po absolvování praxe následovala advokátská zkouška. Pokud ji uchazeče absolvoval úspěšně, musel u vrchního zemského soudu složit přísahu, že bude věrně a poslušně sloužit císaři, dodržovat všechny platné státní zákony a svědomitě plnit své povinnosti.⁵⁹ (Tuto přísahu po rozpadu Rakouska-Uherska nahradila přísaha Československé republiky.) Velmi pečlivě jsou rozvedena práva a povinnosti advokáta. Zvláště důrazně je zde uvedeno, že „*jest povinen zastoupení [...] dle zákona vésti a právo své strany proti každému pilně, věrně a svědomitě hájiti*“.⁶⁰ Advokát měl ale právo nabízené zastupování bez udání důvodu odmítnout.

Paragraf dvacet obsahuje zaměstnání, která se vylučují s výkonem advokacie. Jsou to jiné státní placené úřady (mimo učitelský), vedení notářství či vykonávání jiného povolání, které by mohlo uškodit advokátově pověsti. V případě, že by takové povolání vykonával, riskoval, že bude vyškrtnut z advokátní listiny. Dalším důvodem k pozbytí práva provozovat advokacii byla ztráta trestní bezúhonnosti nebo ztráta domovského práva na území císařství.⁶¹

Prvorepubliková novela advokátního řádu z roku 1922 ve své podstatě zachovávala ustanovení řádu z roku 1868. Stejně jako u většiny novelizovaných zákonů se úpravy týkaly především nového státního zřízení. Hlavní změnou, kterou novela přinášela v oblasti advokacie, byla možnost připuštění žen k vykonávání tohoto povolání. Od školního roku 1918/19 totiž zahájily studium na právnické fakultě Univerzity Karlovy první ženy.⁶²

Okrajovou zajímavostí z advokátní praxe je nošení advokátního roucha. To bylo nařízeno ministerstvem práv 17. června 1904.⁶³ Nařízení obsahuje jeho přesný popis včetně rozměrů a použitých látek. Zkráceně lze říci, že se skládalo z černého taláru a baretu, přičemž talár měl sahat až ke kotníkům a pod ním se měla nosit bílá košile s černým nákrčníkem z lesklé látky.⁶⁴

---

⁵⁸ *Řád advokátský*, In: Stanislav Balík, *Advokacie včera a dnes*, Plzeň 2000, s. 43.

⁵⁹ Tamtéž, s. 44.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž, s. 45.

⁶² S. Balík, *Advokacie*, s. 77.

⁶³ *Nařízení ministeria práv ze dne 17. června 1904, jímž dovoluje se advokátům, kandidátům advokacie a obhájčům nositi roucho úřední.*

Dostupné online: <https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html> [cit. 2.12.2017]

⁶⁴ Tamtéž.

4.1 *Studium práva*

V období let 1918–1938 existovaly na území československého státu tři univerzity, které umožňovaly zájemcům studovat právní vědy. Kromě nejstarší Univerzity Karlovy v Praze, byly v roce 1919 založeny dvě nové: Masarykova univerzita v Brně a Univerzita Komenského v Bratislavě.

Výuka na jednotlivých fakultách probíhala v mírně odlišném duchu. Vedle klasické školy, která byla silně zakořeněna na Univerzitě Karlově, se na konci 19. století začala v oblasti práva vytvářet i pozitivistická škola. Principy obou těchto škol se na počátku 20. století spojily do tzv. školy neoklasicistické.⁶⁵

Takzvaná klasická škola razila čtyři stěžejní zásady: zaprvé, potrestání viníků přísluší výhradně státu; zadruhé, trestat lze jen to, co je zakázané zákonem; zatřetí, trestní spravedlnost se zaměřuje na skutek, nikoli na pachatele; začtvrté, trestu podléhají jen odpovědné osoby, trest vyměřuje soudce podle zákona, přičemž trest má povahu odplaty.⁶⁶

Pozitivistická škola, která má své počátky v době okolo roku 1880, se zaměřovala na teorii faktorů zločinnosti. Jedním z těchto faktorů byly vrozené, fyzické i psychické, rysy jedince, který se dopustil zločinu. Druhým pak bylo sociální prostředí, které jej ovlivňovalo po celý jeho život.⁶⁷

4.1.1 **Univerzita Karlova**

Právnická fakulta při Univerzitě Karlově fungovala od samého vzniku univerzity v roce 1348. Předmětem studia bylo ale především kanonické právo. Nové obory, mezi něž spadalo i trestní právo a soudní praxe, se začaly na univerzitě vyučovat až od poloviny 18. století. Od roku 1866 se přednášky konaly jak v českém, tak v německém jazyce. K oficiálnímu rozdělení celé tehdejší Karlo-Ferdinandovy univerzity na českou a německou došlo až v roce 1882.⁶⁸

---

⁶⁵ Jaroslav Fenyk – Dagmar Císařová, *Meziválečné trestní právo a věda trestního práva v Československu*, In: *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918-1938) a jejich místo ve střední Evropě sv. 2*, Praha 2010, s. 821.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Informace čerpané z oficiálních stránek právnické fakulty Univerzity Karlovy. Dostupné online: <https://www.prf.cuni.cz/historicke-mezniky-1404042034.html> [cit. 16.5.2018]

Po roce 1918 bylo umožněno studium na právnické fakultě také ženám. První ženou, která získala doktorát, byla Anděla Kozáková-Jírová. První ženou, která získala doktorát v oblasti trestního práva byla Jarmila Veselá.⁶⁹

4.1.2 Masarykova univerzita

Obdobně jako v Praze, byla i v Brně právnická fakulta jednou ze zakládajících fakult Masarykovy univerzity v roce 1919. Na fakultě působili jako vyučující největší prvorepublikoví odborníci v oblasti práva, například první děkan právnické fakulty František Weyr, odborník na trestní právo Jaroslav Kallab nebo Karel Engliš. V roce 1932 byla postavena nová budova právnické fakulty, která byla během druhé světové války, kdy bylo studium na univerzitě přerušeno, zabavena Gestapem.⁷⁰

Studium práva bylo ovlivněno tzv. normativní školou. Jednalo se o specifickou formu novoklasicismu zaměřenou na ideál spravedlnosti a rovnosti před zákonem.⁷¹

4.1.3 Univerzita Komenského v Bratislavě

Právnická fakulta při Univerzitě Komenského v Bratislavě byla zřízena zákonem č. 375/1919 Sb. o zřízení Československé státní univerzity. Výuka započala ale až v zimním semestru školního roku 1921/1922. První děkanem fakulty byl zvolen prof. Augustin Ráth.⁷² Studium trvalo minimálně čtyři roky a bylo rozděleno do dvou oddílů – historicko-právního, který zahrnoval studium dějin práva, a pozitivně-právního, který seznamoval s platnými zákony československého státu. Už v prvním roce existence měla fakulta téměř 200 studentů, nejvíce jich pak bylo na počátku 30. let, kdy celkový počet dosáhl 1186 studentů.⁷³ Od roku 1927 započal při fakultě svou činnost i Kriminologický ústav.⁷⁴

---

⁶⁹ Jan Kulík a kol., *Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. The Faculty of Law of Charles University in Prague*, Praha 2008.

⁷⁰ Informace z oficiálních webových stránek Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Dostupné online: <https://www.law.muni.cz/content/cs/o-fakulte/prezentace-fakulty/z-historie-fakulty/> [cit. 16.5.2018]

⁷¹ J. Fenyk – D. Císařová, *Meziválečné trestní právo*, s. 822.

⁷² Dušan Meško, *Vivat Academia. 95 rokov Univerzity Komenského*, Univerzita Komenského v Bratislavě 2014, s. 44.

⁷³ Tamtéž, s. 45

⁷⁴ Tamtéž.

Výuka práva na Univerzitě Komenského probíhala v duchu tzv. neoklasicismu, který spojoval zásady dalších dvou škol, pozitivistické a klasické.⁷⁵

---

⁷⁵ J. Fenyk – D. Císařová, *Meziválečné trestní právo*, s. 822.

5 Lišov v letech 1918–1938

Od svého historického počátku byl Lišov součástí hlubockého panství. Ve 14. století, ze kterého pochází první písemná zmínka, byl společně s hlubockým panstvím majetkem krále. Později ale připadal jako zástava různým šlechtickým rodům. K vykoupení královskou komorou došlo na okamžik za vlády Ferdinanda I., který Lišov ale vzápětí znovu zastavil. Posledními majiteli panství se v 17. století stali Schwarzenbergové, kteří je vlastnili až do první světové války.⁷⁶

Zpráva o vzniku Československé republiky dorazila do Lišova 28. října 1918 ve čtyři hodiny odpoledne. Spontánní projevy radosti večer doplnil lampionový průvod, při němž došlo k odstraňování znaků monarchie z veřejných budov. Na schůzi zastupitelů města, která se konala o dva dny později, ale nabádal stávající starosta MUDr. Peterka své kolegy, aby nepropadali přehnané euforii a plnili řádně své povinnosti. Reagoval tím na recepční zákon vydaný 29. října 1918.

Tak jako v mnoha jiných obcích v nově vzniklém Československu i v Lišově byly v následujícím roce patrné dozvuky první světové války, která oficiálně skončila 11. listopadu 1918. Válečný konflikt byl sice zažehnán, ale svět stál před sérií mírových smluv, které měly upravit poměry v nové Evropě. Rozpad několika států a zrod států nových vedl ke zdoluhavým jednáním, jejichž cílem bylo stanovení hranic jednotlivých států. Také Československo si mohlo připsat územní zisky: mírovou smlouvou ze Saint-Germain-en-Laye s Rakouskem získalo Valticko a Vitorazsko a mírovou smlouvou z Versailles s Německem Hlučínsko.⁷⁷ Na některých územích bylo ale zapotřebí vojenského zásahu, a tak pro mnohé obyvatele nové republiky válka ještě pokračovala. Kritickými oblastmi v tomto smyslu bylo především jižní Slovensko a Těšínsko,⁷⁸ kam se začala stahovat československá armáda doplněná z řad nadšených dobrovolníků. Také řada lišovských obyvatel se hlásila v roce 1919 do bojů proti novým „uzurpátorům“, kteří ještě před rokem byli jejich spoluobčany.

Samotný Lišov procházel v následujících letech přeměnou do moderní republikánské podoby. Už v roce 1920 byla československé vládě zaslána zástupci obce žádost, aby byl Lišov povýšen na město. Vyhověno této žádosti bylo až o čtyři roky později. V tomtéž roce, tedy 1924, došlo k rozhodnutí o výstavbě památníku lišovským občanům padlým

⁷⁶ N. Vojčová, „*Nekalé živly*“, s. 20.

⁷⁷ Josef Pekař, *Dějiny československé*, Praha 1991, s. 233-234.

⁷⁸ Tamtéž, s. 234 a 241-242.

v první světové válce. Pomník, umístěný na náměstí v blízkosti hlavní silnice, byl slavnostně odhalen 26. června 1925.

Už od poloviny 19. století spadal Lišov do českobudějovického politického okresu. Sám byl ale sídlem okresního soudu i berního úřadu. Oba tyto úřady, společně s děkanským úřadem, patřily k těm nejvýznamnějším, které v Lišově sídlily. Mimo ně se zde nacházel také poštovní úřad, pobočky tří pojišťoven a čtyři peněžní ústavy.

Celkový počet domů činil na počátku 20. let 431 domů, počet obyvatel se podle sčítání lidu z let 1921 a 1930 držel prakticky na stejné úrovni, okolo dvou a půl tisíce obyvatel. Celý soudní okres měl v roce 1921 podle zápisu v lišovské kronice 11 569 obyvatel. Stejný zápis poskytuje také souhrnné informace o náboženském vyznání – naprostá většina obyvatel, přes dva tisíce čtyři sta, byla římskokatolického vyznání. Kromě nich zde žilo 66 příslušníků československé církve, 18 židů a 12 evangelíků. Značně se začal zvyšovat i počet osob bez vyznání, kterých mělo na počátku 20. let žít v Lišově 34.

Co do národnosti byl Lišov ryze českým městem už na konci 19. století. Na počátku 20. století pak docházelo k odstraňování německých nápisů ze hřbitovních náhrobků a přejmenování ulic.⁷⁹

Základní vzdělání lišovským dětem zajišťovala obecná a měšťanská škola. Pokračující specializované vzdělání nabízela truhlářská škola.

Bohatý byl spolkový život, v období první republiky se zde nacházelo okolo dvaceti aktivních spolků z různých oblastí. Mnohé z těchto spolků byly založeny na konci 19. století. Sport reprezentoval nejpopulárnější *Sokol*, který byl v Lišově založen roku 1893. Jeho protipólem měl být *Orel*, který ale nikdy nedosáhl stejné popularity a během druhé světové války zanikl. Kulturní oblast zastupoval ochotnický spolek *Jirásek* a kostelní pěvecký sbor *Bohuslav*. Velké zastoupení měla oblast spojená s přírodou. Od konce 19. století zde působil *Okrašlovací spolek*, který se staral o zeleň ve městě a jeho okolí, *Okrasní hospodářsko-lesnický spolek*, který podporoval nákupy odborných periodik, strojů či náčiní pro včelaře a výsadbu školky ovocných stromů, *Spolek chovatelů drobného zvířectva*, *Včelařský spolek* nebo *Lovecký klub*. V reakci na válečné spory vznikl v roce 1879 *Spolek vojenských vysloužilců*, po první světové válce zde měla svou odnož *Československá obec legionářská* a v letech 1937–1939 zde existovala také *Fialová legie*. V průběhu 30. let pak vznikaly v té době módní spolky a kluby – šachový klub, *Junák*, *Rybářský kroužek* nebo *Masarykova letecká liga*.⁸⁰

---

⁷⁹ D. Kovář, *Lišov*.

⁸⁰ Tamtéž, s. 65-79.

Technický pokrok reprezentovala elektrifikace města, ke které došlo během roku 1922, výměna dřevěného potrubí za litinové na konci dvacátých let a hojně diskutovaným tématem byla také doprava. Byla upravena autobusová doprava mezi Lišovem a Českými Budějovicemi a už v roce 1920 začala jednání o zřízení železnice. Projekty železniční trati ale nebyly nikdy realizovány. Přesto Lišov ve výstavbě nijak nezažáhal. Hned v prvním poválečném roce byl rozšířen obecní hřbitov a založen pohřební ústav. V následujících letech pak došlo například ke zřízení sokolského cvičiště nebo k výstavbě dvou benzinových pump.

Na společenské úrovni se velké oblíbenosti těšily od roku 1928 každoročně pořádané výstavy nábytku. Výstavy se v roce 1930 účastnil i pozdější prezident Edvard Beneš, který do Lišova zavítal ještě jednou v roce 1937.

Již zmíněný lampionový průvod 28. října 1918 odstartoval éru nejrůznějších oslavných či pietních akcí. K těm radostnějším se řadily oslavy výročí republiky v roce 1928 či o rok později oslavy svatováclavského milénia. Z pietních akcí to byly především ty, které byly pořádány u příležitosti odkrývání pomníků, pamětních desek a podobně. Roku 1923 se konala akce na uctění památky Aloise Rašina, který zemřel 18. února na následky zranění způsobených při atentátu na počátku ledna téhož roku. Lišovští občané při té příležitosti vybrali velký obnos peněz určených na budování „zlatého pokladu“ republiky, který měl být zárukou nové československé měny.

Běžný každodenní chod městečka, který býval za normálních okolností poněkud stereotypní a „nudný“, zpestřovaly čas od času události nejrůznějšího rázu. Patřilo k nim například první celorepublikové sčítání lidu v roce 1921, snahy o přeměnu měšťanské školy na smíšenou měšťanskou školu pro chlapce i dívky, darování špitálu a chudobince ve vlastnictví knížete ze Schwarzenbergu městu, hromadné očkování dětí proti záškrtu a dospělých proti neštovicím a v neposlední řadě také pravidelně pořádané obecní volby. Nadšení místních obyvatel vzbudilo také zvolení lišovského rodáka dr. Josefa Vančury rektorem Univerzity Karlovy v roce 1926.

Kritické období zvolna nastupovalo od roku 1937, kdy byla v Lišově dokonce zřízena nová politická strana Národní obec fašistická. Od následujícího roku byla vyhlášována mimořádná vojenská cvičení, kterých se museli povinně účastnit i mladí záložníci z Lišova a okolí. Dne 23. září 1938 v deset hodin večer byla vyhlášena na celém území republiky všeobecná mobilizace. Na obranu vlasti se k odvodům okamžitě začali hlásit nadšení lišovští muži a mladíci. Do Českých Budějovic je odvážel autobus ještě o půl jedenácté téhož večera. Obyvatelé, kteří v Lišově zůstali, začínali shromažďovat

potravinu a připravovat se na nový konflikt podobný tomu, který někteří z nich zažili o dvacet let dříve.

5.1 Okresní soud Lišov

Počátky fungování okresního soudu v Lišově se datují již do roku 1850. Od roku 1855 spadala politická i soudní správa pod Smíšený okresní úřad v Lišově. Tato instituce byla pouze dočasná; nová správní reforma, která se v Předlitavsku uskutečnila v roce 1868, smíšené okresní úřady opět zrušila, a navrátila tak stav do původní podoby z roku 1850. Okresní soud pak sídlil v Lišově až do roku 1949.⁸¹

Obvod lišovského okresního soudu tvořilo od druhé poloviny 20. let 20. století celkem jednatřicet obcí a tři samoty.⁸² V prvních letech existence Československé republiky došlo k rozdělení několika obcí. Jedná se například o Kolný, Jelmo či Kaliště, které se v průběhu 20. let staly samostatnými obcemi, jež připadly do jurisdikce lišovského okresního soudu.⁸³

Personální obsazení soudu bylo čtyřčlenné, jak ukazuje inspekční zpráva z roku 1934. K tomuto roku zde působil okresní soudce JUDr. František Selig, kancelářská oficiantka Anna Řežábová, soudní zřízenec Jan Vlček a soudní kancelářský asistent Emanuel Fabera.⁸⁴

5.1.1 Budova soudu

Okresní soud zasedal v domě č. 1 na Husově třídě (dnešní Tř. 5. května). Tato budova původně patřila městu. Zápis v pozemkových knihách, který byl v době první republiky několikrát prepisován a překládán, udává, že v roce 1849 poskytla lišovská obec tuto budovu nově vzniklému soudu do bezplatného nájmu, a to po celou dobu jeho fungování. Současně se zavázala, že bude prvních deset let od počátku úřadování zdarma dodávat soudu 30 sáhů dřeva na vytápění. S menším nadšením se v posledním bodu lišovská obec zavazuje, že zajistí i nové vybavení budovy, protože to původní bylo nedostatečné a již značně opotřebované.⁸⁵

---

⁸¹ SOkA České Budějovice, *Inventář fondu Okresní soud v Lišov*.

⁸² Digitální archiv SOA Třeboň, Soudní okres Lišov (1921).

⁸³ Další jsou: Lhotice, Červený Újezdec, Adamov a Hvozdec.

⁸⁴ SOkA České Budějovice, *Okresní soud Lišov*, kart. 149.

⁸⁵ Tamtéž, kart. 150.

Budova byla patrová a tvořila ji hlavní část směřující do ulice a křídlo vedoucí do dvora. V přízemí se nacházely dvě místnosti pozemkových knih opatřené železnými dveřmi. Uvnitř zadní místnosti byla uložena také železná pokladna s financemi soudu. Dále se zde nacházel byt soudního zřízence, který tvořila kuchyně se spíží, chodba, velká obytná místnost a toaleta. Okna v přízemí byla opatřena mřížemi. V přízemí křídla budovy se nacházela věznice tvořená pěti celami, z nichž tři byly dvoulužkové a jedna čtyřlužková. Pátá cela sloužila jako skladiště.

V prvním patře se nacházela velká kancelářská místnost, která sloužila jako úřadovna veškerého soudního personálu a přes zimu, kdy nebylo možné vytápět jednací síň, zastávala i její úlohu. Dále zde byla kancelář přednosta, tedy okresního soudce, a již zmíněná jednací síň. V prvním patře křídla budovy se nacházely dvě místnosti, které sloužily jako spisovna, a toalety.

Ve dvoře pak stály ještě dvě kolny, jedna na dřevo a druhá na uhlí, a studna. Celá budova byla podsklepena, sklepy se ale nevyužívaly, protože byly často zatopené.

Už ve druhé polovině 20. let bylo zřejmé, že celá budova soudu potřebuje radikální opravy. Sama městská rada na svém zasedání 14. listopadu 1926 vyzývala okresní soud, aby udržoval budovu v řádném stavu.⁸⁶ Opravy budovy, a především rozpočet na ně, se ale stávaly předmětem sporů mezi lišovskou obcí a státní správou. Městská rada totiž odmítala na opravy přispívat, a to i přesto, že se jednalo o „zvelebování“ jejího majetku a oproti sumě, kterou musel vynaložit soud, se jednalo o zanedbatelnou částku. Například v roce 1939, kdy byly náklady vyčísleny na téměř čtyřicet tisíc, tvořila částka požadovaná na lišovské obci necelých 10 %.

Z těchto důvodů se každé plánování opravy protahovalo na dlouhé měsíce. První velké opravy měly přijít v roce 1927. Počítalo se především s opravou střechy, komínů, instalací hromosvodů, opravou fasády a vymalováním kanceláří, které podle posudku nebyly vymalovány více než 25 let. Oprav se stejně jako v pozdějších letech měla ujmout domácí firma Karla Bohoňka. Rozpočet na veškeré práce v roce 1927 činil 10 500 Kč.

Na zasedání obecního zastupitelstva dne 2. května 1928 se projednávalo zavedení elektrického osvětlení. Tuto žádost vznesl správce budovy a bylo mu vyhověno. Budova soudu byla vybavena patnácti elektrickými světly.⁸⁷

Nové rozsáhlé opravy se začaly plánovat v létě 1937. Rozhodování a spory mezi městem a státní správou se vlekly až do konce roku 1939 a vlivem změn na trhu

---

⁸⁶ SOkA České Budějovice, *Archiv města Lišov*, kn. 440.

⁸⁷ Tamtéž, kn. 434.

s materiálem se podstatně změnila také celková cena plánovaných prací. Zatímco v srpnu 1937 byla cena odhadnuta na 18 780 Kč, v roce 1939 už to byl téměř dvojnásobek.

Opravy měly tentokrát zahrnovat kompletní opravu střechy, tří komínů, fasády, vrat do dvora, dále bílení chodeb, výměnu prošlapaných schodů z přízemí do prvního patra, opravu kanalizace a potrubí, dlažby ve dvoře, kolny na uhlí, studny a také výměnu pěti oken ve věznici. Stěžejním bodem oprav ale byla reinstalace toalet. Zejména toaleta nacházející se v bytě soudního zřizence byla v katastrofálním stavu. Ve zprávě pro Prezidium vrchního soudu v Praze bylo uvedeno, že „*zápach ze záchodů proniká až na ulici, takže i chodci již se nad tím na ulici pozastavují.*“⁸⁸

Ve 40. letech měl přijít na řadu zatopený sklep, z něhož se vlhkost šířila zdmi do celé budovy. K tomu bylo zapotřebí zapůjčení čerpadla a další úpravy, aby k dalšímu zatopení už nedošlo.

5.1.2 Soudci

Během 20. a 30. let se v Lišově vystřídal několik okresních soudců. Kromě nich se v některých spisech objevují jména soudců, kteří zde zastávali pravděpodobně jen dočasnou zastupující funkci. Jedním z těch, kteří v lišovských případech figurovali častěji, byl JUDr. František Pizinger, proto i on má v této kapitole svůj medailonek.

JUDr. Josef Papírník se narodil v Písku 10. září 1874. Jeho otec se živil podomní prací a matka byla dcerou domkáře.⁸⁹ Studium práv na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze zahájil na podzim roku 1894 a zakončil je o deset let později 25. listopadu 1904.⁹⁰ V roce 1910, kdy se v Kolíně oženil s Jindřiškou Malou, byl auskultantem⁹¹ v Olomouci.⁹² Ve dvacátých letech působil jako okresní soudce v Lišově.

Zemřel 26. prosince 1954 v Písku.⁹³

---

⁸⁸ SOkA České Budějovice, *Okresní soud Lišov*, kart. 150.

⁸⁹ SOA v Třeboni, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, 1587–1949 (1952)*, inv. č. 4178, kn. 21, s. 161.

⁹⁰ Archiv Univerzity Karlovy, *Právnická fakulta Německé univerzity v Praze*, část fondu Knihy zkušebních protokolů státních zkušebních komisí při PF NU v Praze, inv. č. 73, s. 8012.

⁹¹ Termín „auskultant“ označuje soudního úředníka působícího u soudu na pozici praktikanta, který se připravuje na advokátskou zkoušku. (Viz. *Ottův slovník naučný*, Praha 1889, s. 1056.)

⁹² SOA v Praze, *Matriční kniha oddaných obce Kolín pro léta 1901–1915*, sn. 338.

Dostupné online: <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/6749/338> [cit. 14.12.2017].

⁹³ Informace převzatá z poznámky faráře v zápisu narození.

JUDr. František Selig byl původem z Plzně. Narodil se 5. února 1881 do rodiny Františka Seliga, který pracoval jako pokladní u české západní dráhy, a Pauliny Čzischekové, dcery zámečnický z Kadaně.⁹⁴

Od roku 1900 studoval na právnické fakultě Německé univerzity v Praze a svá studia zde dokončil v roce 1905.⁹⁵

Před svým příchodem do Lišova působil jako okresní soudce ve Varnsdorfu, odkud se na vlastní žádost nechal v roce 1929 přeložit do Lišova, kde se uvolnilo místo po dosavadním soudci Janu Klusáčkovi.

O jeho osobním či profesním životě toho příliš nevím, úspěšně se vyhýbal zájmu novinářů i kronikářů. Veškeré údaje o jeho osobě vycházejí z jeho osobního spisu, který ani tak není příliš obsáhlý.⁹⁶ Jeho většinu tvoří odmítavé dopisy od krajských soudů po celých Čechách, kam se hlásil na uvolněná místa krajských soudců.

Už v roce 1930 si podal žádost ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích, ale byl odmítnut. O dva roky později to zkusil znovu se stejným výsledkem. Později posílal své žádosti ke krajským soudům do Prahy a do Tábora, kde byl rovněž odmítnut. V roce 1938 poslal žádost na uvolněné místo krajského soudce do Litoměřic. Odtud se mu vrátil dopis s žádostí o upřesnění národnosti. Zdá se tedy, že právě otázka národnosti mohla být jednou z příčin, proč se mu nepodařilo získat žádné z uvolněných míst u krajských soudů.

Posledním pokusem byl v září 1938 Krajský civilní soud v Praze, odkud obdržel rovněž odmítnutí. Krátce poté nastoupil na nemocenskou dovolenou s lékařským odůvodněním, že ho postihlo zhroucení nervů a bude v domácím ošetřování u své tchyně v Českém Krumlově. Už příští měsíc ale vznikly problémy s odesláním jeho výplaty. Pan soudce se měl nacházet v zahraničí, kam v této době už nebylo možné peníze posílat, jak uváděla zpráva podaná Presidiu krajského soudu v Českých Budějovicích.

Tímto soudcovým zmizením končí jeho kariéra u lišovského okresního soudu. Na jeho místo pak nastoupil JUDr. Hyacint Jahn. Léta jeho úřadování sice nespádají tak úplně do časového rámce této práce, ale jeho tragický osud je hodný připomínky.

---

⁹⁴ SOA v Plzni, *Sbírka matrik západních Čech*, sign. Plzeň 063, fol. 90.

Dostupné online: http://www.portafontium.eu/iipimage/30067247/plzen-063_0950-n [cit. 26.10.2018]

⁹⁵ Archiv Univerzity Karlovy, *Právnická fakulta Německé univerzity v Praze*, Knihy zkušebních protokolů státních zkušebních komisí při PF NU v Praze, inv. č. 75, s. 8424

⁹⁶ SOkA České Budějovice, *Okresní soud Lišov*, kart. 149.

JUDr. Hyacint Jahn se stal okresním soudcem v Lišově v říjnu 1938. Nahradil tak soudce Seliga, který po údajném léčení u své tchyně v Českém Krumlově zmizel do ciziny. Byl svědomitým a spolehlivým úředníkem, který veškerý svůj volný čas trávil v poklidu přírody, do politického života se nezapojoval.

Osudným se mu stal v roce 1942 případ Anny Hotovcové, kterou odsoudil za urážku rolníka z nedalekého Jelma k deseti dnům vězení. Anna Hotovcová se proti rozsudku odvolala ke krajskému soudu do Vodňan, který odvolání zamítl, proto podala stížnost k říšskému protektorovi. Vybrala si velice špatnou dobu. Celý tento incident se udál týden po atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha. Soudce Jahn byl okamžitě zatčen, a ještě téhož dne společně s lišovským truhlářem Františkem Bambulem a třeboňským starostou Františkem Adamem popraven. Oficiálním důvodem bylo "schvalování atentátu".⁹⁷

Kariéra **JUDr. Františka Pizingera** se utvářela především u českobudějovického okresního soudu, ale během 30. let se sem tam objevuje jeho jméno i ve spisech lišovského okresního soudu. Pravděpodobně zde zastupoval soudce Seliga v jeho nepřítomnosti, či nemoci.

Narodil se 10. března 1896 v Bílé Hůrce do rodiny učitele Rudolfa Pizingera, který se později stal řídícím učitelem na Obecné škole v Bílé Hůrce.⁹⁸ Po studiích na gymnáziu v Českých Budějovicích nastoupil na podzim roku 1915 ke studiu na právnické fakultě Univerzity Karlovy, které zakončil v říjnu 1921.⁹⁹ O jeho promoci informovaly také noviny. *Hlas lidu* otiskl 20. října 1920 informaci o tom, že právě toho dne se koná promoce Františka Pizingera z Bílé Hůrky.¹⁰⁰ Po absolvování studií se František Pizinger vrátil na jih Čech. U Krajského soudu v Českých Budějovicích působil několik let jako auskultant.

Dne 31. března 1924 informovaly noviny o jeho sňatku s dcerou českobudějovického hostinského Marií Melenovskou. Podle záznamu v matriční knize kostela svatého Mikuláše v Českých Budějovicích se sňatek Františka Pizingera a Marie Anežky Melenovské uskutečnil 27. března 1924.¹⁰¹

---

⁹⁷ D. Kovář, *Lišov*, s. 158.

⁹⁸ SOkA České Budějovice, *Okresní úřad Týn nad Vltavou*, (1849) 1850–1942 (1947), sign. IV/A/h-24.

⁹⁹ Archiv Univerzity Karlovy, *Matriky Univerzity Karlovy*, inv. č. 4, Matrika doktorů české Karlo-Ferdinandovy univerzity / Univerzity Karlovy IV., folio 1962.

¹⁰⁰ *Hlas lidu*, roč. 16, č. 6, s. 3.

¹⁰¹ SOA v Třeboni, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, 1587–1949 (1952)*, inv. č. 753, kn. 76, s. 289.

Pomalou ale jistě se stával jednou z hlavních postav českobudějovického veřejného života. Byl členem okresního osvětového sboru, politicky se angažoval za Československou stranu lidovou a jako věřící katolík podporoval ve 30. letech charitu a opravu kostela v Římově. Pořádal přednášky pro veřejnost a na počátku třicátých let vedl právnickou poradnu, která zdarma poskytovala právnické služby především svobodným matkám, které potřebovaly pomoc s vymáháním alimentů.¹⁰² Ve veřejném životě působil jako člen kuratoria několika organizací, mezi nimi například Ústavu pro hluchoněmé, jemuž dělal také právního zástupce, Obchodní akademie nebo Diecézního svazu charity.¹⁰³ Také jeho kariéra u soudu postupovala úspěšně. Od roku 1928 působil jako okresní soudce v Českých Budějovicích a v roce 1934 byl jmenován soudním radou.

5.1.3 Notáři

Notářství bylo v Lišově zřízeno k roku 1873 a prvním notářem se stal Jindřich Holý. Tuto funkci zastával pouhý jeden rok. V následujících deseti letech se vystřídali na jeho místě další tři právníci, kteří rovněž nezůstali ve funkci příliš dlouho. Prvním notářem, který prožil v Lišově většinu života, byl Antonín Maděra. Na místo lišovského notáře byl jmenován v roce 1883 a svou funkci vykonával až do roku 1905, ačkoliv notářské povinnosti fakticky nezastával už od konce roku 1904, kdy jimi byl pověřen jeho náměstek a pozdější notář Jan Holländer.

Prvním republikovým notářem byl Jan Řebík, který vykonával tuto funkci v letech 1911–1928. Po něm následovali už jen dva notáři: Antonín Mokrý a Václav Kudláček, který byl jmenován lišovským notářem v říjnu 1937 a byl jím až do zániku notářství v jeho původní podobě v roce 1951.¹⁰⁴

Činnost notářského úřadu byla poměrně široká. Vedle úřední činnosti výlučné, tedy té, kterou mohli provádět pouze notáři, jako bylo například vydávání osvědčení, úředních opisů, satebních, kupních nebo darovacích smluv, to byla také nevýlučná úřední činnost, kterou mohly vykonávat i jiné osoby, například sepisování testamentů, ověřování překladů nebo vidimaci opisů apod. Řízení pozůstalostí, soudní odhady, sirotčí

---

¹⁰² *Jihočeské listy*, roč. 38, č. 95, s. 3.

¹⁰³ *Hlas lidu*, roč. 29, č. 70, s. 2, *Hlas lidu*, roč. 3, č. 59, titulní strana, *Farní věstník pro Č. Budějovice a okolní osady*, roč. 8, č. 3, s. 5.

¹⁰⁴ Vlastimil Kolda, *Notářství Lišov*, České Budějovice 2004, s. 5. (inventář)

záležitosti, dražby apod. spadaly pod tzv. přenesenou činnost, tedy tu, kterou na notáře delegoval stát.

Ostatní činnost, kterou vykonávali ne jako notáři, ale jako osoby s ukončeným právnickým vzděláním, spadala do neúřední činnosti. Mohli tedy působit jako tlumočníci, vyhotovovatelé soukromých listin nebo jako právníci u soudu, což bylo právě v Lišově, vzhledem k nedostatku dalších právníků, velmi časté.¹⁰⁵

Notář byl povinen vést několik knih, v nichž se odrážely různé jím prováděné úkony. Z mého pohledu nejpodstatnější knihou bylo notářské repertorium, tedy jakýsi rejstřík všech úkonů, které notář provedl. Repertorium bylo vedeno chronologicky a každý jeho zápis obsahoval údaje o zastupovaných stranách, druhu jednání a honoráři.

Z notářského repertoria notáře Jana Řebíka z let 1919–1928 vyplývá, že mezi nejběžnější úkony patřilo vyhotovování smluv, nejčastěji kupních, darovacích nebo svatebních. Klienty notáře byli většinou soukromníci, méně městské úřady či firmy. Celkový čas jednání byl obvykle stanoven na tři a půl až čtyři hodiny s cenou okolo 280 korun. Odměňování notářů bylo stanoveno zákonem o notářském přímusu čili o právních úkonech, k nimž bylo nezbytné jej přibrat. Jeho prvorepubliková novela pocházela z května 1923 a obsahovala obšírný seznam sazeb za jednotlivé výkony v závislosti na hodnotě předmětu, nebo vynaloženém čase. V oddílech D a E pak shrnuje poplatky za stravné, nocležné, promeškání času, cestovné a manipulační poplatky.¹⁰⁶

Vzhledem k pečlivě zapisovanému času strávenému nad jednotlivými případy ve spisech lišovského notáře Jana Řebíka, se zdá, že on sám užíval časové sazby, tzn. že od roku 1923 si za první půlhodinu účtoval 20 korun a za každou další 15 korun. K tomu se dále připočítávaly nejrůznější manipulační poplatky a v případě soudních stání i poplatky z oddílu D, tedy cestovné, stravné atd.

V období první republiky se v úřadu městského notáře vystřídal dva muži: JUDr. Jan Řebík a JUDr. Antonín Mokrý.

JUDr. Jan Řebík se narodil 17. února 1867 v Přesece u Třeboně. Jeho otcem byl chalupník František Řebík a matkou Josefa Šafránková původem z Novosedel.¹⁰⁷ Po studiích na gymnáziu nastoupil v roce 1885 na studium práv na Německé univerzitě

---

¹⁰⁵ V. Kolda, *Notářství*, s. 2.

¹⁰⁶ *Vládní nařízení č. 102/1923 Sb. ze dne 11. května 1923 o poplatcích (veřejných) notářů*. Dostupné online: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=3311&Section=1&IdPara=1&ParaC=2> [cit. 31. 5. 2018]

¹⁰⁷ SOA v Třeboni, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, 1587–1949 (1952)*, inv. č. 5758, s. 181.

v Praze. Studia zde dokončil v roce 1903.¹⁰⁸ Před svým příchodem do Lišova v roce 1911 byl členem výboru Spolku pro majitele domů pro České Budějovice a okolí. Od 1. září 1911 žil v Lišově. Byl svobodný, ale podle sčítání lidu s ním domácnost sdílela jistá Růžena Špačková, o níž tvrdil, že je příbuzná.¹⁰⁹ Podle jmen rodičů v záznamu o Růženině narození v Plzni v červnu 1883 se ale zdá, že šlo o velmi vzdálené příbuzenství, pokud příbuzní skutečně byli. V každém případě několik dalších let vedla Růžena Špačková notářovu domácnost.

Kromě výkonu svého notářské povolání, v jehož rámci byl v říjnu 1920 přijat do notářské komory,¹¹⁰ působil i v dalších organizacích. Těsně před vypuknutím první světové války se stal v červenci 1914 členem českobudějovické Besedy,¹¹¹ v letech první světové války byl místopředsedou Živnostenského úvěrního družstva v Lišově¹¹² a v roce 1919 byl v prvních volbách zvolen II. náměstkem lišovského starosty Jana Dejmka.¹¹³

Jméno Jana Řebíka se také objevuje v seznamech dárců u nejrůznějších dobročinných akcí. Ještě před první světovou válkou podporoval chudé studenty. Během války pak podporoval sirotky po vojácích a po válce přispíval do Fondu pozůstalých po legionářích.

V roce 1928 byl notář Řebík přeložen do Klatov, kde pokračovala i jeho politická angažovanost. Dne 9. ledna 1932 informovaly *Jihočeské listy*, že Jan Řebík byl v Klatovech zvolen předsedou radikálních národovců československých.¹¹⁴ Tato politická strana patřila k fašistickým hnutím, která měl notář Řebík podporovat a financovat.¹¹⁵

V roce 1938 se kolem Jana Řebíka rozhořela kauza zpronevěry a falšování pokladních potvrzenek. Postrádáno bylo 70 000 korun. Notář Řebík však označil toto prohlášení za lživé a vznesl žalobu pro pomluvu.

Konec jeho kariéry nastal těsně před začátkem druhé světové války. V srpnu roku 1939 byl rozhodnutím kárného senátu Nejvyššího soudu suspendován pro nepořádky ve svém úřadu.¹¹⁶

---

¹⁰⁸ Archiv Univerzity Karlovy, *Právnická fakulta Německé univerzity v Praze*, část fondu Knihy zkušebních protokolů státních zkušebních komisí při PF NU v Praze, inv. č. 71, Státovědecká státní zkušební komise v Praze při německé Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze, s. 7265.

¹⁰⁹ SOKA České Budějovice, *Okresní úřad České Budějovice I, (1820) 1850–1945 (1990)*, inv. č. 3000.

¹¹⁰ *Jihočeské listy*, roč. 26, č. 82, s. 2.

¹¹¹ *Jihočeské listy*, roč. 20, č. 58, s. 2.

¹¹² *Jihočeské listy*, roč. 23, č. 29, s. 4.

¹¹³ *Jihočeská jednota ze dne 26. 4. 1940*, roč. 2.

¹¹⁴ *Jihočeské listy*, roč. 38, č. 2, s. 2.

¹¹⁵ *Jihočeské listy*, roč. 45, č. 66, s. 2.

¹¹⁶ Tamtéž.

JUDr. Antonín Mokrý pocházel ze známého jihočeského právníckého rodu, jehož počátky se v této profesi se datují do konce 16. století. Narodil se 3. srpna 1885 ve východočeském Hlinsku. Jeho otec Antonín Mokrý byl notářem nejprve v Hlinsku a později v Jilemnici, kde Antonín Mokrý mladší prožil své dětství.¹¹⁷ Po maturitě se přihlásil ke studiím práv na Karlo-Ferdinandově univerzitě, která v roce 1920 úspěšně zakončil.¹¹⁸ Několik dalších let působil jako koncipient v kanceláři svého otce na Královských Vinohradech v Praze. Roku 1927 byl dočasně jmenován na místo vážně nemocného notáře v Kamenici nad Lipou. Strávil zde necelý rok, ale stihl se seznámit s dcerou nemocného notáře Marií Brábkovou, která se v květnu 1928 stala jeho ženou.¹¹⁹

Krátce po svatbě byl Antonín Mokrý jmenován notářem v Lišově. Působil zde devět let a získal si sympatie místních obyvatel. Periodikum *Republikán* ho ve svém článku líčí jako „muže ušlechtilého, pevného charakteru, výborného právníka“. ¹²⁰ Přesto se z osobních důvodů rozhodl změnit místo svého působení. Novým domovem jeho rodiny se roku 1937 stal východočeský Náchod.¹²¹

V Náchodě přečkal druhou světovou válku i první roky po ní. Nástup komunismu a zrušení notariátu jako svobodného povolání vedlo ke zhoršení životní situace celé rodiny Mokrých. Od roku 1953 se pokoušel najít místo podnikového právníka, ale jako třídní nepřítel nebyl nikde přijat natrvalo. Nakonec získal práci hlídače v národním podniku Tepna Náchod, kde konečně mohl využít svých jazykových znalostí při vítání zahraniční klientely.¹²²

V roce 1976 se přestěhoval k dětem do Prahy, kde 15. listopadu 1985 zemřel.¹²³

---

¹¹⁷ Jan Kotous, *Kapitoly z dějin českého právníckého rodu Mokrých*, Praha 2017, s. 80.

¹¹⁸ *Národní listy*, roč. 60, č. 147, s. 3.

¹¹⁹ J. Kotous, *Kapitoly*, s. 81.

¹²⁰ *Republikán*, roč. 19, č. 70, s. 2.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² J. Kotous, *Kapitoly*, s. 82 – 83.

¹²³ Tamtéž, s. 84.

5.1.4 Soudní výlohy

Vedení soudního sporu nebylo mnohdy levnou záležitostí. Zejména v případě, kdy se jednalo o větší spory, jejichž vyřízení mohlo soudu trvat i několik měsíců, se soudní výlohy mohly vyšplhat až k několikatisícovým položkám. Proplacení veškerých výloh bylo obvykle jedním z požadavků, které byly zahrnuty do navrhovaného trestu.

Samotný seznam soudních poplatků byl velmi pestrý. Zahrnoval každý úkon, který právní zástupce provedl během práce na případu, včetně přepravy z místa na místo, stravného nebo „ztráty času“. Souhrnná částka se navíc zvyšovala o tzv. daň z obratu, která ve 20. letech činila 2 % z celkové částky a ve 30. letech už 3 %. Pro představu, co konkrétně obsahoval tzv. seznam útrat a jak se lišily taxy advokátů, poslouží účty vystavené žalující i žalovanou stranou v případě z listopadu 1923.¹²⁴

Alžběta Straková vedla od léta 1923 až do jara 1924 spor s manželi Jehlíkovými o tzv. právo jízdy. Soud ocenil předmět sporu na tisíc korun. Jak se ukázalo v březnu 1924 po posledním stání, náklady za souzení na pro obě strany tuto částku značně převyšovaly. Jednotlivé položky ze seznamu útrat obou stran se při tom výrazně nelišily, větší rozdíly se objevovaly hlavně v případě cestovního a stravného, což vyplývalo z faktu, že na stání před lišovským soudem se musel právní zástupce Jehlíkových dopravovat z Českých Budějovic. Na rozdíl od JUDr. Řebíka, který zastupoval paní Strakovou, si advokát Jehlíkových JUDr. Teller také účtoval tzv. ztrátu času. Podrobnější přehled obsahuje tabulka č. 1. Údaje v ní použité jsou čerpány z účtů vystavených oběma stranám během třech soudních stání uskutečněných k témuž případu v rozmezí od srpna 1923 až do března 1924.

Celkové náklady obou stran byly sečteny při posledním stání a zaneseny do záznamu o rozsudku. Paní Strakovou soudní výlohy přišly na 1070 Kč 76 h, účet Jehlíkových byl ještě vyšší. Jejich celkové náklady se vyšplhaly na 1890 Kč 01 h.

---

¹²⁴ SOKA České Budějovice, *Okresní soud Lišov*, kart. 111.

Položka	A. Straková	Jehlíkovi
intervence při přeličení za hod.	40,-	40,-
porada se zastupovanou stranou	12,-	25,-
prostudování spisu, odvolání a věci s ním spojené	150,-	195,-
cestové a stravné	30,-	150,-
záznam o rozsudku	15,-	20,-
cena za jeden záznam	0,50	1,-
celkové poštovné	10,40	5,60
celkové kolkovné	12,-	19,-
záznamy útrat s kolkem (pí Straková i s opisem)	23,-	11,-
ztráta času za hod.	---	5–10,-

(tab. 1 Porovnání výdajů za jednotlivé úkony)

6 Lišovsko před okresním soudem

Asi nebudu daleko od pravdy, když budu konstatovat, že mnoho Lišováků dnes ani neví, že Lišov byl ještě před sedmdesáti lety sídlem okresního soudu. Představa o tom, co takový soud mohl soudit v tak „venkovském“ prostředí, je pak ještě menší. Obvyklé představy vesnické prvorepublikové kriminality se pohybují v oblasti krádeží slepic, sousedského handrkování, případně pytláctví nebo hospodských rvaček. Jaké byly ale skutečné přestupky lidí z dnes už zapomenutého soudního okresu a jaké za ně padaly tresty, jsem se pokusila zmapovat v následujících kapitolách. Nejsou nijak obsáhlé, ale podávají konkrétní představu o tom, jak široká může být škála přestupků na malém městě.

Vycházela jsem především z informací pramenů dochovaných ve fondu *Okresní soud Lišov*, kde se také nacházejí spisy, podle kterých jsem líčila jednotlivé konkrétní případy.

Do příloh jsem zařadila několik grafů, které jsou vypracované na základě dat čerpaných z podacího deníku v policejních záležitostech. Protokoly okresního soudu, které by byly pravděpodobně vhodnější, se nedochovaly.

Křivka prvního grafu (viz příloha č. 6) znázorňuje, jak se měnil počet přestupkových případů nahlášených obecní policii. Ne všechny tyto případy policie ale skutečně vyšetřovala, v některých závažnějších případech je delegovala na četnickou stanici.

Další tři výšečové grafy (viz příloha č. 7) znázorňují procentuální zastoupení přestupků vůči všem zápisům v podacím deníku k danému roku. Je z nich patrné, že přestupky tvořily jen velmi malou část činnosti policie. Mnohem víc zápisů je věnováno výběrům platů za nejrůznější činnosti, dále různým povolením, jako bylo například překročení policejní hodiny, nebo zápisů o tom, kdo nocoval v obecní věznici; v některých případech se jednalo pouze o projíždějící, kteří neměli kde jinde přespat.¹²⁵

Graf v příloze č. 8 zobrazuje počet konkrétních přestupků v jednotlivých letech a nejčastější přestupky v jednom roce ukazují grafy v příloze č. 9. Z nich je patrné, že na předních místech se držely výtržnosti, přestupky spojené se zákonem proti šíření zvířecích nemocí, které byly většinou spojené s jatkami, a v roce 1928 silně převažovaly dopravní přestupky, především jízda nepovolenou rychlostí, kterou právě v tomto roce strážníci sledovali pozorněji než jindy. Ve 30. letech se objevují nové typy přestupků,

---

¹²⁵ SOKA České Budějovice, *Archiv města Lišov*, kn. 627.

Důvod tohoto „přespání“ v obecní věznici většinou nebyl v knize protokolů nijak komentován, jen v jednom nebo dvou případech ve vybraných letech jsem narazila na zápis, že zde bylo umožněno přespání domovskému příslušníku jiné obce, který nesehnal ubytování v hotelu a ve městě nikoho neznal. Zda to byla jeho iniciativa, nebo se ho „ujali“ strážníci sami, jsem nezjistila.

kteřé byly spojené s prostorem náměstí. Vyplývá z nich, že městská rada zde zakazovala jízdu na kole a hraní míčových her.

6.1 Přestupky proti veřejnému zřítzení

Urážky strážníků či jiných úředníků vykonávajících svou práci, která nebyla lidem zrovna dvakrát milá, byly a jsou poměrně častou záležitostí. Proto na ně pamatoval i trestní zákon. O urážkách mířených na veřejné úředníky, strážníky apod. pojednává § 312, který stanovuje za slovní urážku vězení od tří dnů do jednoho měsíce a v případě, že takový skutek překazil výkon služebního příkazu hrozil trest tuhého vězení od tří do šesti měsíců.¹²⁶

Do této kategorie trestů spadaly také pokusy o podplacení úředníků, za něž byl vyměřen trest vězení v trvání jednoho až šesti měsíců, a bránění výkonu služby, za které byl trest v rozmezí od jednoho dne do jednoho měsíce.¹²⁷

Přestupku podle § 312 se měl také dopustit jistý Josef Uhlíř z Rudolfova. Situace byla asi takováto: v srpnu 1935 se ve Štěpánovicích konala pouť a taneční zábava, na kterou se sjeli lidé i z okolí. Zhruba kolem jedenácté hodiny večerní vypukl v jedné ze stodol požár. Organizace jeho hašení se ujal strážmistr Josef Šafránek z četnické stanice v Polankách nad Orlicí, který zde trávil dovolenou. Ustrojený v uniformě pouze s poboční zbraní na sebe vzal povinnost zajistit bezpečnost celé situace a v nastalém zmatku zabránit případným přestupkům, např. zcizování věcí. Ve vypjaté situaci došlo ke konfliktu se čtyřicetiletým Josefem Uhlířem, který nereagoval na strážmistřovy výzvy, aby se choval slušně, a měl proti němu napřáhnout ruku se slovy „Vy hastrmane!“. Tato slova uniformovaný Josef Šafránek považoval za urážku a požadoval soudní potrestání.

Soudní přelíčení se konalo 17. ledna 1936. Z protokolu vyplývá, že více než urážlivost samotných slov se zkoumalo, zda Josefa Šafránka bylo v tu chvíli možné považovat za úřední osobu. Soudce byl toho názoru, že zde vystupoval jako soukromá osoba. Pro podepření svého argumentu použil služební instrukci pro četnictvo, která říká, že četník je ve službě pouze tehdy, pokud je plně vyzbrojen, nejedná-li se o akutní záležitost, kde by prodlení mohlo mít fatální následky. Dalším argumentem byl fakt, že strážmistr Šafránek byl mimo svůj domovský obvod.

---

¹²⁶ *Trestní zákon ze den 27. května 1852, číslo 117, Ř. Z. (platný ve státě Československém), Praha 1919, § 313.*

¹²⁷ *Tamtéž, § 311 a 314.*

Rozsudek byl tedy zamítavý: soud zprostil Josefa Uhlíře veškerého nařčení. Proti tomuto se strážmistr Šafránek odvolal ke Krajskému soudu do Českých Budějovic, který mu nakonec dal zapravdu. V rozsudku vyšší instance byly argumenty okresního soudce zcela vyvráceny: „...hrozilo zde konkrétní nebezpečí cizímu majetku, totiž rozkradení při požáru a záchranných pracech a jistě v nedostatku četnického zakročení bylo nebezpečí z prodlení [...] i organizací požární služby k záchraně hořícího cizího majetku byl četník oprávněn. Poněvadž pak četnictvo je bezpečnostním orgánem pro celou republiku, nerozhoduje také, zda se četník nalézá v místě či okrese svého působíště, či v některém okrese jiném.“¹²⁸

Trest byl Josefu Uhlířovi vyměřen vzhledem k polehčujícím okolnostem, jako bylo doznání obžalovaného a jeho patrné rozrušení ve vypjaté situaci, pod nejnižší sazbu, tedy na 48 hodin ve vězení a úhradu soudních výloh.

6.2 Přestupky proti bezpečnosti života

Přestupky proti bezpečnosti života lze zařadit k nejzávažnějším přestupkům vůbec. Jak už sám název napovídá, jednalo se o případy, v nichž byl ohrožen lidský život. Od zločinů proti bezpečnosti života se však zásadně lišily, a to především svým provedením. U zločinu se předpokládala přímá účast obviněného spočívající v nepřátelském chování vůči druhé osobě. Obvykle se jednalo o ublížení na těle, které nemělo za cíl napadeného usmrtit, přesto mu zanechalo dlouhodobé, někdy i trvalé tělesné či duševní následky.

Aby se jednalo o přestupek, nebylo zapotřebí přímé účasti obviněného. Jeho vina spočívala nejčastěji v nezajištění, či opomenutí bezpečnostních pravidel, například na pracovišti, která mohla vést k újmě na zdraví jiného člověka. Rozsah trestu se přitom lišil v závislosti na následcích; v každém případě se ale jednalo o vězení v době trvání minimálně jednoho měsíce u lehčích případů, nebo až tří let v tom nejtěžším případě, kdy následkem byla smrt poškozené osoby.¹²⁹

Do této skupiny spadaly podle trestního zákona i přestupky z oblasti lékařství, jako bylo zanedbání péče o nemocného, nedovolený prodej léčiv, nepovolené vydání jedu apod. Jako přestupek v této kategorii byl trestán i zatajený porod, obvyklý především u neprovdaných žen, který měl za následek úmrtí dítěte.

---

¹²⁸ SOKA České Budějovice, Okresní soud Lišov, kart. 150.

¹²⁹ Zákon č. 117/1852 ř. z., ze dne 27. května 1852 o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927, § 335.

Těžký případ, který byl lišovským okresním soudem souzený jako přestupek proti bezpečnosti života, se stal v říjnu 1921 ve mlýně v Levíně. Osmnáctiletý mlynářský učeň Jan Pecka, který byl v té době v učení ve mlýně pouhé tři měsíce, si při nahazování řemene větráku při plném chodu mlýna zlomil pravou ruku, která musela být následně v nadloktí amputována. K podání žaloby a vyšetřování došlo až v květnu následujícího roku a spor se vedl o to, zda byl nebo nebyl učeň Pecka řádně poučen o riziku práce s řemenem a zda k ní vůbec byl oprávněn. Výslech několika svědků, především dalších učňů, měl objasnit, zda Pecka nahazoval řemen na příkaz mlynáře a bez jeho řádného poučení o bezpečnosti, nebo se nebezpečí vystavil z vlastní vůle. Tři z učňů vypovídali ve prospěch mlynáře, když prohlásili, že řemen se sice vždycky nahazoval za plného chodu, ale mlynář si tuto práci obstarával sám. Pecka a jeden z bývalých učňů prohlašovali opak.

Dne 23. září 1922 se soud rozhodl přiklonit ke zproštění obžaloby mlynáře; jedním z faktorů byla nedůvěryhodnost výpovědi Pecky a jeho přítele, kteří se oba rozešli s mlynářem ve zlém. Soud přihlédl také ke znaleckému posudku o stavu strojů ve mlýně, které byly shledány v naprostém pořádku. Odvolání se o měsíc později dostalo před Krajský soud v Českých Budějovicích, který dospěl ke stejnému závěru, tedy zproštění obžaloby levínského mlynáře.

Mnohem rychleji byl vyřízen případ, který soudil soudce František Selig 23. září 1932. Dle soudního protokolu trvalo celé přelíčení pouhých deset minut, přispěla k tomu nejspíš nepřítomnost obžalovaného Jaromíra Císlera, který byl souzen podle § 343 trestního zákona pro přestupek nedovoleného provozování lékařství. Jaromír Císler vykonával bez náležitého vyučení povolání zubního technika v ordinaci doktora Erdelyho v Ledenicích. Jeho zaměstnavatel sice prohlašoval, že neprováděl žádné lékařské zákroky, ale vzhledem k tomu, že sám MUDr. Erdely, vojenský lékař, byl souzen pro nedovolené provozování civilní lékařské praxe, nepřidávala se jeho prohlášení velká váha. Zákon stanovoval na přestupek pana Císlera trest tuhého vězení v době trvání od jednoho do šesti měsíců podle doby provozování nezákonné živnosti a vzniklé škody. Lišovský soud ale rozhodl o podmíněčném trestu osmi dní vězení, které bylo změněno podle § 261 na peněžitý trest ve výši 500 Kč.

6.3 Přestupky proti bezpečnosti těla

Do této skupiny přestupků spadají veškeré případy, při nichž se jedna osoba dopustila násilí na jiné osobě do takové míry, že jí fyzicky ublížila na těle. Vedle oblíbených „hospodských“ rvaček, sem patří také všechny případy, které bychom dnes nazvali domácím násilím. Dobový zákon ale užívá termín „*zlé nakládání*“ mezi osobami, které k sobě mohly být v nejrůznějším poměru, ať už rodinném, nebo pracovním. Mohlo se tedy jednat o násilí způsobené jedním z manželů tomu druhému, násilí rodičů způsobené na dětech či opačně dětí na rodičích, ale také pánů na služebnictvu a čeledi nebo vychovatelů na svých žácích.

Tresty byly různé, stejně jako byli různí pachatelé. Pokud se násilí dopustil učitel, mohlo mu být, kromě trestu odnětí svobody v trvání až jednoho měsíce, do budoucna zakázáno vykonávat učitelské povolání. Poručník mohl být v případě prokázání zlého zacházení se svým svěřencem ze zjištěných důvodů poručnictví zbaven, rodičům mohlo být odebráno dítě, pokud k jeho výchově používali zvláště kruté metody. V případě násilí působeného jedním z manželů tomu druhému byl trest závislý na výpovědi a přání napadeného. Zákon říká, že „*ten, s kým zle nakládáno bylo, může žádati, aby trest byl polehčen ano i prominut, a soudce bude povinen, k tomu pokaždé náležitě přihlížeti*“.¹³⁰

Toto prohlášení se stalo rozhodujícím při soudním sporu vedeném veřejným žalobcem v případě manželů Zinnerových v roce 1925. Není jasné, z čí iniciativy byl spor veden. Paní Zinnerová se domáhala svého práva nevypovídat, což napovídá, že ona podnět k prošetřování nepodala. Mohlo se jednat o udání z českobudějovické nemocnice, kam byla paní Zinnerová převezena k ošetření. Z lékařské zprávy vyplývá, že zranění, která utrpěla, jí byla způsobena kopáním. Veřejný žalobce požadoval potrestání dle zákona, ale vzhledem k tomu, že sama poškozená odmítla vypovídat, musel soud jejího manžela zprostit obžaloby. Jako důvod uvedl, že není možné s jistotou prokázat, že zranění paní Zinnerové má na svědomí skutečně její manžel.

---

¹³⁰ Zákon č. 117/1852 ř. z., ze dne 27. května 1852 o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927, § 419.

Dostupné online: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2> [cit. 31.1.2018]

6.4 *Přestupky proti bezpečnosti majetku*

Kapitola v trestním zákoně nazvaná *O přečinech a přestupcích proti bezpečnosti majetku* obsahuje širokou škálu přestupků, kterých bylo možné se dopustit v souvislosti s cizím ale i vlastním majetkem.

Velká pozornost je zde věnována požárům, resp. přestupkům proti hasičskému řádu. To se týkalo takřka všech povolání, která jakýmkoliv způsobem souvisela se stavbou domu a jeho zabezpečením proti požáru, v první řadě se tak jednalo o zedníky, tesaře, kamnáře a kominíky. Zákon ale myslel i na nakládání s otevřeným ohněm v rizikových oblastech, jako byly například lesy, pole, stodoly nebo sklady potravin.

Teprve na druhém místě jsou zmíněny drobné krádeže, podvody, ale třeba také tresty pro zámečníky, kteří by vytvořili paklíč, vetešníky, kteří by nakupovali zboží od nezletilých osob, nebo všechny osoby, které by nenahlásily podezřelé prodavače.¹³¹

Z této kategorie se před Okresní soud v Lišově dostávaly především drobné krádeže, většinu z nich by bylo možné nazvat pytláctvím.

Jeden takový případ soudil soudce Karel Schimmer v listopadu 1928. Padesátiletý domkář ze Štěpánovic Josef Blažek byl obviněn z krádeže pěti zajíců. Obviněný svůj čin popíral, a to dokonce i po výpovědi svědka, který prohlásil, že se před ním přiznal k pytláctví takového rozsahu „*že by ho ani na třech vozech neodvezl*“. Na základě této výpovědi proběhla domovní prohlídka, při které byla nalezena ohořelá zaječí kůže, a rovněž manželka obviněného přiznala, že její manžel přiváží domů několikrát za měsíc zajíce. Josef Blažek se však hájil tím, že zajíce nelovil, ale našel, což soud považoval za naprosto nevěrohodné tvrzení.

Josef Blažek byl proto shledán vinným a podle § 460 trestního zákona mu byl vyměřen trest 14 dnů tuhého vězení, náhradě nákladů trestního řízení a ztrátě volebního práva. S tímto rozhodnutím se ale obžalovaný nehodlal smířit a podal si odvolání ke krajskému soudu. Dne 14. prosince téhož roku padl tedy konečný rozsudek: Josef Blažek byl uznán vinným z přestupku krádeže, ale původní vyměřený trest se snížil na pět dnů tuhého vězení zostřeného jedním postem. Návrh na podmíněný odklad výkonu trestu byl předán k rozhodnutí zpátky k okresnímu soudu.

Zajímavý je také případ manželů Šedivých z května 1937. Dne 20. května podali oznámení, že byli v noci vykradeni. Odcizeny jim měly být peřiny, nějaké šatstvo a jízdní

---

¹³¹ *Trestní zákon ze den 27. května 1852, číslo 117, Ř. Z. (platný ve státě Československém)*, Praha 1919, §§ 434–476.

kolo v celkové hodnotě přibližně 2 300 Kč. Všechny tyto věci spadaly pod pojistku, která jim měla být vyplacena ve výši 6 000 Kč. Vyšetřování případu se ujal strážmistr Jaromír Barcal, který poukázal na několik nejasností. Například nenalezl pod oknem, kterým měl zloděj vniknout do domu, žádné stopy. Také si nedovedl představit, jak by z domu odnesl dvě velké peřiny a polštáře silně vrzajícími dveřmi o šířce 60 cm bez toho, aniž by vydaly jakýkoliv zvuk nebo aby narazil do prosklené skříňky, který stála vedle nich. Také se mu nepozdávala údajná krádež kola z úzké chodbičky za vchodovými dveřmi, po kterém také nezůstaly žádné stopy po jakémkoliv nárazu do dveří nebo do zdi. S přihlédnutím k neutěšené finanční situaci Šedivých se strážmistr přiklonil k názoru, že se nejednalo o krádež ale o pokus o pojišťovací podvod. Rozsudek ve spisu bohužel chybí, takže už se nejspíš nedozvíme, jestli se skutečně jednalo o podvod a jaký trest byl případně Šedivým vyměřen. Podle zákona se přestupek podvodu trestal vězením od jednoho týdne do šesti měsíců, v případě, že by soud vyhodnotil tento případ jako zločin, mohlo viníkovi hrozit až deset let odnětí svobody.¹³²

6.5 Přestupky proti bezpečnosti cti

Spory týkající se urážky na cti se před soudem v našich zemích objevovaly už od středověku. Čest byla přitom v těchto dobách vnímána mnohem citlivěji, než je tomu dnes. Pokud totiž pověst člověka jakýmkoliv způsobem utrpěla, docházelo ke ztrátě některých práv či jejich částí.¹³³ Tradičně se spory spojené se ctí spojují spíše se šlechtickým prostředím, týkaly se však i městského a venkovského obyvatelstva. Ke snížení či ztrátě cti mohlo přitom docházet i jiným způsobem než obvyklou pomluvou. Například nemanželské děti se už rodily se sníženou ctí, aniž by to jakkoliv samy zavinily. Také některá povolání byla vnímána jako bezectná: prostitutky, kati apod. V některých případech se mohl člověk připravit o čest sám, například křivou přísahou nebo nedodržením slibu, ke kterému se zavázal svou ctí.¹³⁴

Není proto divu, že prakticky každý vydaný zákoník od novověku až po současnost se v jisté míře urážkám na cti věnoval. Prvorepublikový trestní zákon stanovoval čtyři okruhy urážek na cti: bezdůvodné obvinění ze zločinu či jiné trestné činnosti, bezdůvodné

---

¹³² *Trestní zákon ze den 27. května 1852, číslo 117, Ř. Z. (platný ve státě Československém)*, Praha 1919, §§ 202 a 460.

¹³³ Ladislav Vojáček, *Urážky, pomluvy, nactiutrhání. Ochrana cti v Československém trestním právu*, Praha 2006, s. 35.

¹³⁴ Tamtéž, s. 36.

obvinění z nemravných a nepočestných činů, nedovolené uveřejňování citlivých informací ze soukromého života v tisku, knihách, ale i na obrazech, a to i v případech, že by se jednalo o informace pravdivé, a jiné veřejné hanění, které dotčeného uvedlo v posměch nebo opovržení veřejnosti. V prvních dvou případech mohl být obžalovaný zbaven obžaloby, pokud dokázal, že jeho tvrzení je pravdivé.

Zatímco ve středověku šlo často o hrdelní zločin, moderní stát trestal urážku na cti jako přestupek vězením na jeden až šest měsíců, v případě šíření tiskovinami až jeden rok, a to nejen původce pomluvy, ale i všechny další šířitele.¹³⁵ Do skupiny takovýchto přestupků se řadilo i lékařské tajemství. Lékař, který by vyzradil informace o zdravotním stavu svého pacienta, byl potrestán třemi měsíci zákazu praxe, pokud by se to opakovalo, rokem zákazu, a pokud by k tomu došlo i potřetí zákazem praxe navždy.¹³⁶

Přestupky proti bezpečnosti cti, které se dostaly před Okresní soud v Lišově, nebyly povětšinou nijak závažné, což lze vyvodit z nízké sazby trestu. V únoru 1939 byl například Františkou Kroutlovi vyměřen trest deseti dnů vězení za prohlášení „*okradli mě živnostníci, a nejvíc mě okradl starosta*“. Ačkoliv se proti tomuto rozsudku odvolal ke Krajskému soudu, zůstal verdikt stejný. Navíc musel protistraně uhradit náklady spojené se soudem, které byly vyčísleny na necelých 522 Kč.¹³⁷

6.6 Přestupky proti veřejné „mravopočestnosti“

Ottův slovník naučný neobsahuje termín „mravopočestnost“, ale význam tohoto slova můžeme odvodit od termínu „mrav“, ke kterému uvádí: „*Mrav znamená způsoby a zvyklosti obcování. Každá společnost má své zvláštní mravy, jednotlivci pak se podřadují, přivýkají.*“¹³⁸ Mravopočestnost je tedy chování, které odpovídá zaběhnutým zvyklostem konkrétní společnosti, přičemž každé vybočení znamená menší, či větší prohřešek proti ní. Rakouský trestní zákoník z roku 1852, který později převzala ve znění novely z roku 1873 i Československá republika, rozlišoval celkem šest skupin takových prohřešků.

Na prvním místě stojí dobově nejzávažnější přestupek, kterým bylo smilstvo. Zákon v paragrafech 501–515 popisuje několik dalších podskupin tohoto přestupku, od cizoložství až po kuplířství. Vyšetřování případů v oblasti cizoložství a zneužívání

---

¹³⁵ *Trestní zákon ze den 27. května 1852, číslo 117, Ř. Z. (platný ve státě Československém)*, Praha 1919, § 493.

¹³⁶ Tamtéž, § 498.

¹³⁷ SOKA České Budějovice, *Okresní soud Lišov*, kart. 150.

¹³⁸ *Ottův slovník naučný*, Praha 1901, s. 811.

mladistvých (jak bychom řekli v dnešní soudní terminologii) však bylo možné pouze na žádost některé ze zúčastněných stran, případně rodičů či poručníků. Vyšetřování romáнку selského syna s děvečkou či zneužívání dcery otcem mohlo ohrozit pověst celé rodiny a vést k dalším, například hospodářským problémům, proto můžeme předpokládat, že k němu nedocházelo příliš často. Pokud ale přece jen došlo na vyšetřování a případ se dostal až k soudu, mohl být udělen trest v podobě několika měsíčního až ročního vězení.¹³⁹

Další skupinou přestupků byly ty, které „*hrubě urážely mravopočestnost nebo stydlivost, jež jest příčinou veřejného pohoršení*“.¹⁴⁰ Za tímto nic neříkajícím nadpisem se původně skrývaly „smilné činy“, které vedly k pohoršení veřejnosti. Dnešními slovy sem mohlo spadat například obnažování se na veřejnosti nebo šíření necudných tiskovin, či stále populárnějších fotografií. Rozvoj techniky a zejména nových masových médií si vyžádal i nové právní předpisy, například v oblasti kinematografie zasahovalo ministerské nařízení z 18. září 1912.

Trestné podle zákona o mravopočestnosti bylo i opilství, a to v tom případě, kdy se opilý člověk dopustil nějakého dalšího přestupku či zločinu, nebo pokud se jednalo o opilost během práce, zejména u profesí, kde mohlo dojít k újmě na zdraví či majetku (např. řemeslníci na střeších, v lesích nebo osoby, které zacházely s otevřeným ohněm).¹⁴¹

Vedle přestupku hraní zakázaných her, kterému se věnuje další podkapitola, patřilo do skupiny mravnostních prohřešků také žebrání. O žebrání a potulce byl v roce 1885 vydán samostatný zákon, proto byly odstavce týkající se tohoto přestupku z trestního zákona vyňaty.

---

¹³⁹ *Trestní zákon ze den 27. května 1852, číslo 117, Ř. Z. (platný ve státě Československém)*, Praha 1919, §§ 501-515.

¹⁴⁰ Tamtéž, § 500, b).

¹⁴¹ Tamtéž, § 523 a 524.

6.6.1 Zakázané hry

Hraní hazardních her zakazoval § 522 trestního zákona na základě dvorského dekretu z 16. října 1840. Ten za hazardní hru považoval všechny hry, „*při nichž výhra neb prohra nezávisí na způsobilosti nebo umění hráčově, ale výhradně nebo alespoň hlavně na náhodě*“.¹⁴² Na výčtu her, které ohrožovaly mravy i hospodářství se objevila například populární hra „jednadvacet“ či méně známé hry jako „čamburín“, „červená a černá“, „džbáněk a jelínek“, ale třeba také kuželky na kulečníku, „*při kterých běh koule řídí se pérem či strojem*“. Ve veřejných hostincích a kavárnách byla zakázaná také loterie, pokud se nejednalo o zahraniční loterijní losy, které byly rozhodnutím z roku 1909 povolené.

Důvody, které vedly k zákazu hazardu, vyplývají ze samotného zákona pouze nepřímo. Stát se pokoušel zamezit tomu, aby občané nabývali peněz i jiným než řádným způsobem – tedy za odvedenou práci. Lehké nabytí peněz, většinou na úkor jiného, kazilo obecnou mravopoctnost a vedlo k utvoření postupné závislosti na hře. Stanovené peněžité tresty byly proto z dobového hlediska vysoké. Výše pokuty se pohybovala v letech 1919–1927 mezi dvaceti až osmnácti sty korunami, podle pozdější úpravy zákona mezi 500 až 45 000 korunami, přičemž třetina pokuty měla připadnout udavači, pokud sám nebyl mezi přestupníky. V tom případě se mu trest promíjel. Přísnější byl zákon k cizincům, kteří by chtěli na území státu provozovat hazard. Trestem pro ně bylo vyhoštění ze země.¹⁴³

Trestné přitom nebylo pouze hraní hry samo o sobě, stejnou pokutou byl stížen i ten, kdo dovolil, aby se pod jeho střechou hra hrála. Mezi potrestanými se tedy často nacházeli také majitelé nejrůznějších zařízení od kaváren po hospody. Policie proto v těchto podnicích prováděla občasné kontroly. Obzvláště ve velkých městech se jednou za čas mohly konat policejní razie na vytypované podniky, které měly hazardní hry pěstovat. O jedné takové kontrole, která proběhla v hlavním městě, informovaly Národní listy 21. srpna 1933: „*V noci ze soboty na neděli provedlo bezpečnostní oddělení prohlídku několika pražských kaváren, o nichž se vědělo, že jsou tam herny, kde se hrají zakázané hazardní hry. Při této razii [!] byly ve třech pražských kavárnách přistiženi hráči při hře ‚moje teta – tvoje teta‘. Zadrženo bylo 50 osob, z toho tři cizinci. Na majitele kaváren bude podáno oznámení. Bank nebyl rozebrán nikde, neboť hráči vždy jej včas ukryli.*

---

¹⁴² Tamtéž, § 522.

¹⁴³ *Trestní zákon ze den 27. května 1852, číslo 117, Ř. Z. (platný ve státě Československém)*, Praha 1919, § 522.

Pražští chudí nebudou mít tedy z této šťáry nic. Zabaví-li totiž policie bank, plynou tyto peníze vždy na pražské chudé.“¹⁴⁴

Také lišovský okresní soud projednával případy, při nichž došlo k porušení výše zmíněného zákona. Ve dvou případech se jednalo o oblíbenou, nicméně zakázanou, hru „jednadvacet“. Ke hraní této hry se doznala pětice hráčů z Lišova dne 19. května 1928.

Tomáš Košťál, Jan a Ferdinand Cimburovi, Roman Strnad a Jan Kándl se sešli v hostinci Jana Bohoňka v Lišově 28. dubna 1928. Běžná návštěva hospody pro ně ale vyvrcholila hraním karet, a sice zakázané hry „jednadvacet“. Na to, že ji nesmějí hrát, je dle vlastní výpovědi měl hostinský upozornit. Dále se o ně ale nestaral, protože, jak uvedl, měl lokál plný dalších hostů. Zda je to pravda, nebo se jen Bohoněk pokoušel uniknout trestu, se dnes už nedá jednoznačně říct. Pánové každopádně ve hře pokračovali a bohužel nezůstalo jen u hraní karet. Mezi Tomášem Košťálem a Janem Kándlem došlo k menší potyčce. Tak to bylo alespoň podáno veřejným žalobcem Karlem Svobodou u soudu, který zasedal 19. května. Kándl se proto musel podrobit lékařské prohlídce. Posudek lékaře byl pak společně s výpovědí všech účastníků a jejich trestních rejstříků přečten před soudem. Soudce dospěl k rozhodnutí, že všichni zúčastnění jsou vinni z přestupku proti mravopočestnosti tím, že hráli zakázanou karetní hru.

Tím ale případ nekončil. Dále se zkoumalo i to, zda mezi Košťálem a Kándlem skutečně došlo k potyčce. Košťálovi tak hrozily podle § 411 o tělesném poškození při rvačkách tři dny až půl roku ve vězení. Košťál uvedl, že pouze Kándla chytil za ruku a lékařský posudek to nejspíš potvrdil, protože obžaloby byl zproštěn.

6.7 Přestupky proti zákonu o potulce a žebrotě

Žebráci už od středověku patřili k nejnižší sociální vrstvě. Obvykle to byli staří lidé, často duševně či fyzicky postižení, kteří žili z milodarů okolí. Vlastní rodinu buď neměli, nebo z ní byli pro své postižení vyloučeni.¹⁴⁵ Útočištěm jim bývala obecní pastouška. Po zrušení patrimoniální správy v polovině 19. století, kdy byli obecní pastýři zrušeni, se pastoušky měnily na chudobince.¹⁴⁶

---

¹⁴⁴ *Národní listy*, roč. 73, 21.8.1933, č. 228, titulní strana.

¹⁴⁵ Jan Müller, Žebrák a rychtář. Drobnosti o jihočeské vesnici doby předbřeznové ve světle lidové slovesnosti, In: *Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech*, roč. 50, č. 3, s. 174.

¹⁴⁶ Tamtéž.

Stejně jako v období monarchie, byly i po vzniku Československa potulka a žebrání trestné. Tuto oblast přestupků upravoval zákon o tulácích, žebrotě a policejním dozoru z roku 1885. První paragraf tohoto zákona udává, že za tuláka je považován každý, kdo nemá stálé bydliště ani stálé zaměstnání a nemůže dokázat, že má prostředky ke své obživě. Přímo za žebráka je označen každý, kdo „*na veřejných místech nebo dům od domu žebrá*“ nebo člověk, který k žebrání svádí druhé.¹⁴⁷ Druhý případ se týkal především matek, které posílaly žebrat své děti. I takový případ se objevil před lišovským okresním soudem.

Antonie Pexová z Ledenic stanula před soudem v červenu roku 1927 za to, že posílala své tři malé syny žebrat. K činu se přiznala a zdůvodnila ho tím, že její manžel se toho času nachází v blázinci a ona sama je už delší dobu bez práce. Ve druhém bodě soudního stání byla souzena za to, že zcizila dříví ve státním lese. Vzhledem k tomu, že se jednalo asi jen o pět polen v celkové hodnotě pěti korun, vyhodnotil to soudce jako menší krádež, za což jí hrozil trest tuhého vězení od jednoho týdne do šesti měsíců. Okresní soudce Pizinger vynesl nad očekávání mírný rozsudek: pět dní tuhého vězení zostřeno o jednodenní půst za přestupek žebrání a uhrazení pětikorunové škody lesní správě v Třeboni za odcizené dřevo, dále byly přidány tresty, které se vyskytují u téměř všech přestupníků: uhrazení nákladů za soudní řízení a ztráta volebního práva.

Tento rozsudek se nelíbil státnímu zástupci, který předal případ Krajskému soudu v Českých Budějovicích. V polovině července krajský soud rozhodl o změně původního trestu na 10 dní tuhého vězení se dvěma dny postu. Zdůvodnění obsahovalo informaci o tom, že obžalovaná byla ve zkušební době, protože soud ve Vídni jí trest za potulku 14denní vězení uložil pouze podmíněně. Antonie Pexová měla ve svém trestním rejstříku zaneseny už dva přestupky podobného charakteru, proto krajský soud tentokrát přihlédl více k přitěžujícím okolnostem než k těm polehčujícím a rozsudek zpřísnil.

Ne vždy ale soud obžalovaného odsoudil. V březnu 1924 byla za žebrání pohnána před soud 47letá vdova Barbora Komárková. Doznala, že se dopustila přestupku žebrání. Vzhledem k tomu, že se jednalo o opakovaný čin, soud by pravděpodobně rozhodl přísně, ale Komárková doložila úmrtním listem svého manžela, že byl vojákem, který padl v bitvě u Zborova, a dopisem z okresní úřadovny pro péči o válečné poškozence, že jí doposud nebyl vyplacen důchod, na který měla nárok a o který už opakovaně žádala.

---

¹⁴⁷ Předpisy o toulání, žebrotě a policejním dozoru, in: *Trestní zákon ze den 27. května 1852, číslo 117, Ř. Z. (platný ve státě Československém), Praha 1919, s. 327-328, §§ 1, 2.*

Soudce přihlédl také k tonu, že sama je bez práce a musí živit dvě malé děti, a proto ji zprostil obžaloby.

6.8 Přestupky proti zákonu o válečné lichvě

Dne 31. května 1926 soudil soudce JUDr. Papírník u Okresního soudu v Lišově dva přestupky stejného charakteru: předražování potravin v souvislosti s poválečným stavem zásobování. Oba obžalovaní byli pekaři a obě žaloby podával veřejný žalobce.

Prvním obžalovaným byl pekař ze Štěpánovic Jan Martínek, druhým lišovský pekař Vojtěch Zeman. Oba byli stíháni pro předražování chleba. Směrnice ministerstva pro zásobování lidu z června 1924 udávala, že cena jednoho kilogramu chleba nesmí přesáhnout pořizovací cenu jednoho kilogramu mouky, z níž byl upečený. Jako příklad mohou posloužit údaje o cenách ze spisu Vojtěcha Zemana: cena mouky za jeden kilogram byla u prvního druhu chleba, který pekl, 2 Kč 15 h, ale stejnou váhu chleba prodával za 2 Kč 50 h. Obdobné cenové rozdíly se objevovaly i u dalších druhů chleba, které pekl on i druhý obžalovaný Jan Martínek. Soud u obou vyřkl stejný rozsudek: týden tuhého vězení a úhrada soudních nákladů, přičemž trest odnětí svobody jim byl udělen podmíněčně se lhůtou jednoho roku. Soudce zdůvodnil rozhodnutí o podmínění trestu polehčujícími okolnostmi, mezi které patřilo doznání obviněných a u Jana Martínka i bezúhonná minulost.

V obou případech se veřejný žalobce odvolal ke krajskému soudu. V případě Vojtěcha Zemana se mu podařilo s odvoláním částečně uspět. Krajský soud nesouhlasil s tím, že by se Zeman doznal, obzvláště po jeho prohlášení, že se necítí být vinný. Jistou úlohu sehrál také Zemanův přestupek z minulosti – podíl na krádeži. Odvolací soud proto rozhodl o změně trestu na deset dní tuhého vězení zpřísněné jedním postem. Trest byl i v tomto případě stanovený jako podmíněčný. Veřejný žalobce tedy nedosáhl toho, o co usiloval především, tedy aby trest nebyl podmíněčný.

6.9 Případy z oblasti občanského zákona

Občanskoprávní spory, které se objevily před okresním soudem, byly posuzovány podle občanského zákoníku vydaného v roce 1811. Přípravy tohoto rozsáhlého právního díla trvaly celých dvacet let.

Po smrti císaře Josefa II. prošlo mnoho jím vydaných zákonů revizí jeho nástupců. V červenci 1791 podala dvorská komise pro věci zákonodárné návrh na novelizaci josefinského občanského zákoníku.¹⁴⁸ Následoval dlouhý proces posuzování, schvalování a přepisování, který se úspěšně začal chýlit ke konci v roce 1808, kdy byla císaři Františku II. předložena osnova celého zákoníku. Následovaly úpravy sporných paragrafů, které byly završeny v roce 1811.

Patentem z 1. června 1811 byl vyhlášen *Všeobecný občanský zákoník pro veškeré německé země dědičné* s platností pro všechny habsburské země, kromě Uher, od počátku následujícího roku.¹⁴⁹

Zákoník byl vyhlášen v němčině a byl tvořen třemi díly.

První z nich se věnoval osobnímu právu, spadalo sem právo manželské, opatrovnické nebo paragrafy, které upravovaly práva a povinnosti mezi rodiči a dětmi.

Druhý díl obsahoval práva „k věcem“, dnes bychom řekli majetková práva spojená s dědictvím, nabytím majetku, ale také o nejrůznějších druhích smluv.

Třetí díl se věnoval ustanovením o společných právech osobních i věcných.¹⁵⁰

Koncepce občanského zákoníku vycházela z římského práva, opírala se ale i o některá ustanovení Koldínových městských práv. Základem však měla být přirozenoprávní teorie, tedy „přirozený smysl zákona“.¹⁵¹

Výjimečnost tohoto zákoníku oproti jeho předchůdcům byla právě v té nadpisové *všeobecnosti*. Právo, které v něm bylo shrnuto, bylo poprvé platné pro všechny obyvatele Habsburské monarchie bez ohledu na jejich sociální postavení.

Po první světové válce převzala Všeobecný občanský zákoník i Československá republika. Snahy o vytvoření vlastního občanského zákoníku, byly neúspěšné a původní rakouský občanský zákoník platil v našem státě až do roku 1950.¹⁵²

---

¹⁴⁸ Ilona Schelleová – Karel Schelle, *Civilní kodexy 1811 – 1950 – 1964*, Brno 1993, str. 16.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 18 – 19.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 20.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Tamtéž, s. 20–21.

6.9.1 Spory o určení otcovství a platbu výživného

Právní případy, které zasahovaly do téměř všech společenských vrstev napříč časem, jsou ty, které se týkají narození nemanželského dítěte. Oproti skutečnému počtu takto narozených dětí je počet těch, které se dostanou před soud, jen jejich zlomkem. Důvodem může být fakt, že ne každá žena byla ochotná podstoupit výsledky a soudní stání, která byla nezbytná při dokazování otcovství určeného muže.

Ve většině případů, které se dochovaly ve fondu Okresního soudu v Lišově pro sledované období, není žalobcem dotčená žena, ale poručníci dítěte, kteří jsou ve většině případů příbuznými matky. Sama matka před soudem vystupuje v roli svědka a je její povinností podrobně vylíčit okolnosti zplození dítěte. Přesná data a počet souloží s konkrétním mužem, případně výpovědi dalších svědků, jsou potom rozhodující pro určení otcovství. Dle zákona totiž platilo, že za otce dítěte mohl být považován muž, s nímž matka dítěte udržovala intimní vztah v rozmezí 180–300 dní před porodem.¹⁵³ Žalovaný, tedy potencionální otec, pokud se chtěl placení alimentů vyhnout, musel vyvrátit tvrzení matky a předložit své důkazy o tom, že s dotyčnou nebyl v tělesném kontaktu, případně dokázat že nebyl jediný, kdo s ní byl v takto blízkém styku. Nahlíženo očima prvorepublikové maloměstské společnosti, i vyhraný spor znamenal pro ženu velké zdiskreditování v očích jejích sousedů a známých.

Z právního hlediska bylo vše, co se týkalo nemanželského dítěte, od jeho zplození až po výchovu, ošetřeno Všeobecným občanským zákoníkem z roku 1811, který prošel v prvních letech existence republiky drobnými úpravami. Konkrétně se této problematice věnovala hlava třetí *O právech mezi rodiči a dětmi*, §§ 163–171.¹⁵⁴ Vyživovací povinnost ukládal otcí §166 zmíněného zákona, stejně tak bylo povinností muže uhradit matce výlohy spojené s porodem a šestinedělím. Nárok na výživné nezanikal ani smrtí otce, jinými slovy se jednalo o dluh, který byli jeho dědici povinni dál splácet. Otcí také plynula povinnost dítě zaopatřit, čímž se rozumělo postarat se o jeho budoucnost, tedy zajistit jeho vyučení či vzdělání.

Při určování výše alimentů se zkoumalo několik faktorů. Zaprvé to byl přirozeně výdělek otce, většinou denní či týdenní. Dále jeho věk a jiné sociální závazky, přihlíželo se tedy k tomu, zda je ženatý či se podílí na výživě starých rodičů apod. Pouze v jednom

---

¹⁵³ Zákon č. 946/1811, *Obecný zákoník občanský ze dne 1. června 1811*, § 138.

Dostupné online: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjygeyv6ojugywtcna> [cit. 12.11.2018]

¹⁵⁴ Tamtéž, § 163-171.

případě jsem se setkala s tím, že muž podstoupil kompletní lékařskou prohlídku, která měla prokázat jeho neschopnost řádně vydělávat a měla tedy snížit výši alimentů požadovaných žalobcem.

Výše alimentů se stupňovala s věkem dítěte, jen výjimečně byla určena jednotná částka vyplácená od narození až do doby jeho samostatnosti. První hranicí býval věk dítěte 6 či 10 let, ojediněle také 14 let. V tomto období otcové nemanželských dětí přispívali na jeho výživu v průměru 50 Kč. Ve druhém období, tedy od dané hranice až do doby, kdy se dítě bude moci živit samo, pak otcové v průměru platili 75 Kč. V případech, kdy byla vyměřena jedna částka vyplácená po celou dobu dospívání, se jednalo průměrně o 60 Kč. Na alimenty pamatovalo také prvorepublikové finančníctví. Příjemce alimentů byl povinen je zdanit v tzv. rentové dani¹⁵⁵ a jejich plátce si je naopak mohl odečíst z daně z příjmu.¹⁵⁶

Z konkrétních případů jistě stojí za zmínku soudní pře Josefa Marka z Dunajovic s Janem Kotkem z Horních Slověnic, poručníkem sedmileté Marie Kotkové, která se u okresního soudu v Lišově rozhořela 20. května 1921. Žalovaný Josef Marek byl ruský legionář¹⁵⁷, který se dle zápisu žaloby „před krátkou dobou“ navrátil z vojny a měl přislíbeno lukrativní místo u státní dráhy. Navíc si měl údajně z války přinést slušný finanční obnos. Žaloba tedy požadovala, aby Josef Marek zaplatil jednorázově 3070 Kč jako náhradu za výlohy spojené s porodem a výživou dítěte v prvních sedmi letech a dále aby počínaje příštím měsícem platil řádné výživné 50 Kč měsíčně. Veškeré okolnosti o jeho dobrém finančním stavu, které žaloba uvedla, Marek popřel a stejně tak fakt, že měl mít s matkou dítěte před válkou poměr. Soud přesto rozhodl ve prospěch Kotkových a nařídil Markovi zaplatit požadovaný finanční obnos a uložil mu povinnost platit měsíční výživné ve výši požadované žalobou. Proti tomuto rozsudku se Marek odvolal ke Krajskému soudu do Českých Budějovic.

Krajský soud se případem Kotek vs. Marek zabýval v září téhož roku. Josef Marek ve své nové výpovědi uvedl, že dítě, jež je Kotkovými prezentováno jako jeho, má mít ve skutečnosti jiného otce, a sice jistého Vojtěcha Nováka, u kterého matka dítěte sloužila. Novák měl údajně již před lety složit na výchovu dítěte jednorázovou částku ve výši 3000 Kč. Mimo to Marek poukazoval na to, že dítě je Novákovi nápadně podobné.

---

¹⁵⁵ *Jihočech* 1928, roč. 31, 12.1.1928, titulní list

¹⁵⁶ *Jihočech* 1926, roč. 29, 18.1.1926, č.5 titulní list

¹⁵⁷ Ověřeno v databázi legionářů Vojenského ústředního archivu. Josef Marek původem z Dunajovic se přihlásil k čs. legiím v Rusku 10. srpna 1916 a demobilizován byl 27. července 1921.

Ani jedno z těchto tvrzení však před soudem neobstálo. Soud nová prohlášení zamítl s tím, že pokud se zakládají na pravdě, měla být uvedena už během jednání u okresního soudu. Celé odvolání bylo následně zamítnuto a krajský soud rozhodl o rozsudku Okresního soudu v Lišově jako o pravomocném. Navíc udělil Markovi povinnost zaplatit protistraně soudní výlohy ve výši necelých tři sta šedesáti korun.

Za půl roku stanul Josef Marek před soudem podruhé. Žalobce nesl tentokrát stejné příjmení, byl jím jistý Václav Marek rovněž z Dunajovic. Dcera Václava Marka Anna v červnu 1913 porodila syna Josefa. Nyní, po téměř devíti letech, si vzpomněla, že by měla požadovat výživné. Zda se jedná o náhodu nebo zda byli Markovi povzbuzeni vyhraným sporem Kotkových, můžeme jen spekulovat. Během soudního stání se každopádně ke skutečnosti, že Josef Marek platí už jedny alimenty na svou nemanželskou dceru, přihlíželo. Tentokrát nebylo uvedeno nic o vojenské službě Josefa Marka ani o příslibené práci u státních drah. Žaloba konstatovala pouze fakt, že se jedná o mladého zdravého muže, který se dříve živil jako čeledín, nyní je však bez práce. Žalovaný Josef Marek se tentokrát neohradil proti faktu, že by měl být otcem dítěte, nelíbila se mu pouze částka navržená žalobcem, tj. 100 Kč měsíčně. Soudce dal Josefu Markovi zapravdu a částku výživného snížil na 50 Kč.

Podobné soudní pře o uznání otcovství patřily k těm běžnějším a v naprosté většině dávaly zapravdu žalobci. K těm složitějším a časově náročnějším patřily případy, kdy bylo nutné otce dítěte hledat napříč Evropou. V první polovině 20. let řešil Okresní soud v Lišově hned tři takové případy.

První z nich se dostal před soud 13. února 1922 v 9 hodin ráno, tedy jen o hodinu dříve, než v téže místnosti z téhož důvodu stanul i výše zmíněný Josef Marek v případě svého druhého nemanželského dítěte. Žalující stranou byl tentokrát truhlářský dělník z Lišova Jan Vávra, poručník malého Rudolfa Vávry. Údajným otcem měl být taktéž truhlářský dělník stejného jména jako dítě – tedy Rudolf Vávra. Ten se ale toho času měl zdržovat v Záhřebu, a proto se k soudu nedostavil. Na návrh žaloby soudce proces odročil až do přítomnosti žalovaného. Datum bylo nejprve posunuto na 1. dubna, poté až na listopad. Když se ani 6. listopadu k soudnímu přelíčení žalovaný nedostavil, navrhla žaloba na dalším jednání 26. prosince, aby byl rozsudek vynesena bez jeho vyjádření. Soud tento návrh zamítl, protože poštovní potvrzenka dokazovala, že Rudolf Vávra obdržel předvolání k soudu až 11. listopadu. Jednání bylo tedy znovu odročeno, tentokrát až na 26. května 1923.

Koncem dubna se nejspíš opět začínalo zdát, že se žalovaný nedostaví, neboť ke spisu jsou přiloženy dopisy z bosenské Vareše, kde se měl Vávra údajně zdržovat a které jsou očividnou reakcí na dopisy, jimiž se česká strana informovala na přesné místo pobytu Rudolfa Vávry. Oba dopisy jsou psané bosensky. Vzhledem k tomu, že tento jazyk neovládám, se mi podařilo za pomoci slovníku pouze v hrubých obrysech vydedukovat, že Rudolf Vávra se ve Vareši nenacházel a jeho údajný zaměstnavatel netušil, kde by mohl být. Na tom se nejspíš celý případ zastavil, protože složka už žádné další dokumenty neobsahuje.

Další případ, během něhož se hledal otec v cizině, započal 17. června 1923. Žalobcem byl dělník František Lukeš, poručník Jana Horáka narozeného 26. května 1923 v Lišově. Žalovaným byl Jan Bohoněk, „syn zámožných rodičů, majitelů realit a parostrojní cihelny“. Toho času působil Jan Bohoněk jako praktikant u komerční banky kdesi v Sasku, k čemuž žaloba ve svých požadavcích přihlédla. Stanovila totiž výši výživného v prvních deseti letech na 150 Kč a dále pak podle toho, jaké budou poměry Jana Bohoňka v budoucnosti. Pátrání po Janu Bohoňkovi v Německu moc úspěšné nebylo. Z konzulátu přišla odpověď, že v Sasku se nachází celkem dvanáct obcí s názvem Forst. I v tomto případě došlo k několika odročením, pokaždé ze stejného důvodu – žalovaný se nedostavil a nepodařilo se prokázat, že byl řádně obeslán. V říjnu po třech předchozích neuskutečněných procesech, navrhla žaloba, aby byl rozsudek vyneseno v nepřítomnosti žalovaného, což soudce zamítl, a následovalo další odročení. Na začátku prosince obdržel soud potvrzenku o obeslání Jana Bohoňka, k němuž mělo dojít o měsíc dříve. Dne 23. prosince upozornil František Lukeš soud na to, že Jan Bohoněk přijel do Lišova, aby navštívil své rodiče. Nejbližší soudní jednání bylo proto stanoveno na 5. ledna 1924 na 9 hodin ráno. Ani k tomuto jednání se ale Jan Bohoněk nedostavil. Na základě plné moci zde syna zastupoval Stanislav Bohoněk, který kategoricky odmítl údajné otcovství svého syna a požadoval zaplacení všech soudních výloh. Ve své výpovědi uvedl, že Rosalie Horáková, jež v případě figurovala jako babička dítěte z matčiny strany, těsně před narozením chlapce prohlašovala, že za otce dítěte bude uznán ten, na koho to její dcera svede. Jako dalšího svědka svého tvrzení uvedl svou manželku Marii Bohoňkovou, která se ale k dalšímu výslechu nedostavila. I tentokrát bylo jednání odročeno, a to až na 11. května za účelem dalších výslechů.

Znovu byla vyslýchána matka dítěte Anděla Horáková, která detailně uvedla, kdy a kolikrát souložila s Janem Bohoňkem. Dále přiznala, že chodila na procházky i s jinými pány, ale zdůraznila, že vždy v doprovodu své sestry. Tohoto tvrzení se chytil Stanislav

Bohoněk a požadoval od soudu dva měsíce na to, aby ony pány našel a vymohl z nich doznání, že se nejednalo jen o nevinné procházky. Soud tento požadavek zamítl s tím, že spor se táhne už téměř rok a za tu dobu měl žalovaný spoustu času si případné svědky a informace dohledat. Rozsudek padl 11. května 1924. Žalovaný Jan Bohoněk byl uznán za otce dítěte Jana Horáka a byla mu uložena vyživovací povinnost ve výši 100 Kč měsíčně.

Třetí případ, v němž se otec ztratil v cizině, se týkal Rudolfa Poncara. Ten se v době konání soudu měl nacházet ve Francii v městečku Douai. Tamní komisařství ale poslalo zprávu, že tam již nebydlí a o jeho novém adrese není nic známo. Nové místo pobytu nakonec donesl soudci iniciativní žalobce Vojtěch Jabůrek, který je zjistil neznámo kde. Každopádně byla správná a přes československý konzulát v Paříži byla obsílka Rudolfu Poncarovi, zdržujícímu se tamtéž, doručena.

Soudní jednání v oblasti alimentů se ale vždy nekonaly jen proto, aby bylo otcovství uznáno. Spadaly sem také případy, kdy měla být výše alimentů upravena. Například v září 1922 podal žádost o zvýšení alimentů Václav Svoboda, jenž byl poručníkem sedmnáctileté Marie Matouškové, nemanželské dcery své manželky. Svůj návrh odůvodňoval jednak změnou poměrů Mariina otce Tomáše Laciny, jednak poklesem měny po měnové reformě. Žaloba podala návrh, aby Lacina složil do sirotčí pokladny 600 Kč, čímž měl být jeho závazek vůči nemanželské dceři jednou provždy vyřešen. Soud byl ochoten na tento návrh přistoupit, vymínil si ale souhlas Marie Matouškové i její matky. Obě souhlas obratem dodaly, takže případ skončil rychlou dohodou obou stran.

6.9.2 Zbavení svéprávnosti

Při procesu o zbavení svéprávnosti se soud řídil zákonem č. 207/1916 o zbavení svéprávnosti vydaným 28. června 1916. Podnět k tomuto procesu však vycházel z nejbližšího okolí projednávané osoby. Jednalo se především o rodiče, děti či partnery, kteří nejčastěji pro duševní chorobu usilovali o dosažení nesvéprávnosti svého příbuzného. Duševní choroba však nebyla jediným důvodem ke zbavení svéprávnosti, řád připouštěl částečné zbavení svéprávnosti u zletilých osob, které svou rozhazovačností, častým požíváním alkoholu nebo návykových látek přiváděly svou rodinu do nouze.¹⁵⁸

---

¹⁵⁸ Řád č. 270/1916 e dne 28. června 1916 o zbavení svéprávnosti, § 2.

Dostupné online na: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=776&Section=1&IdPara=1&ParaC=2> [cit. 23.10.2018]

Osobě úplně zbavené svéprávnosti byl opatrovnickým soudem stanoven tzv. podpůrce, který měl stejná práva a povinnosti jako poručník, tedy byl oprávněn spravovat její majetek a zastupovat její zájmy. V pravomoci soudu bylo také rozhodnout, zda duševně nemocná osoba smí zůstat v domácí péči, nebo bude umístěna do řádného lékařského zařízení. K prokázání špatného duševního zdraví bylo zapotřebí lékařského posudku. Ten byl nezbytnou součástí soudního stání i v případě, že osoba měla být naopak znovu prohlášena za svéprávnou, například po propuštění z léčebny.¹⁵⁹ Za všechny případy o zbavení svéprávnosti a poručnictví uvádím tři, které nejlépe vystihují tři různé okruhy vyšetřování.¹⁶⁰

První z nich spadá do počátku roku 1926. Okresní soud v Lišově úplně zbavil svéprávnosti tehdy teprve triadvacetiletou Boženu Ningrovou, manželku lišovského jateckého. Paní Ningrová se v té době už několik měsíců nacházela v Zemském ústavu pro choromyslné v Dobřanech. Soud a pravděpodobně i manžel doufali v uzdravení, ale v dubnu 1926 obdrželi zprávu z léčebny, v níž bylo uvedeno, že v duševním stavu nemocné nenastala žádná změna. První příznaky choroby se začaly projevovat v létě 1925, kdy podle výpovědi manžela a svědků začala zanedbávat domácnost i péči o dvouletého syna, kterého začala bez příčiny bít. Vrcholem všeho bylo, když začala nahá pobíhat po okolí. Při vyšetření lékařem odmítala komunikovat. Při dalším šetření se prokázalo, že někteří příbuzní z matčiny strany paní Ningrové byli rovněž umístěni v léčebně. Lékař dospěl k názoru, že se jedná o duševní poruchu způsobenou „sexuálním předrážděním“ a doporučil její umístění do ústavu.

Druhý případ se ocitl před soudem v létě 1927. Návrh na zbavení svéprávnosti své manželky podal výměnkář František Dvořák ze Štěpánovic. Paní Kateřina Dvořáková měla podle jeho prohlášení propadat stavům slabomyslnosti, případně i silnějším záchvatům, které se projevovaly odmítáním potravy, rozhazováním věcí a nadávkami. Hlavním motivem, který vedl pana Dvořáka před soud, byla snaha převést rodinný statek na jednoho ze svých synů. On sám však disponoval právy pouze k polovině statku, druhá polovina patřila jeho manželce. Z posudku lékaře vyplývalo, že paní Dvořáková se naprosto neorientuje v čase ani v majetkových záležitostech, ve kterých se plně

---

¹⁵⁹ Řád č. 270/1916 e dne 28. června 1916 o zbavení svéprávnosti, § 8 a 11.

Dostupné online na: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=776&Section=1&IdPara=1&ParaC=2> [cit. 23.10.2018]

¹⁶⁰ SOKA České Budějovice, *Okresní soud Lišov*, kart. 183.

odvolávala na manžela, zcela postrádala soudnost a samostatný úsudek. Proto podpořil návrh na zbavení svéprávnosti, o níž soud nakonec rozhodl 24. srpna 1927.

Třetí spor byl vleklejší a dostal se až před krajský soud. Vše začalo 1. prosince 1927, kdy podala paní Marie Čábelová ze Slavošovic návrh na zbavení svéprávnosti svého manžela Jana Čábely. Prohlašovala, že od června trpí ochrnutím spojeným s duševní chorobou a zatemněním mysli. V důsledku toho měl být zcela neschopný nakládat se svým movitým i nemovitým majetkem. Její tvrzení podpořili nejmladší synové Jakub a Matěj a další dva rolníci ze Slavošovic, z nichž jeden byl paní Čábelovou navržen za opatrovníka. Zcela odlišnou výpověď ale poskytl nejstarší syn František, který prohlásil, že jeho otec je pouze ochrnutý na levou polovinu těla, ale duševně je zcela zdrav. Krátce na to podal sám Jan Čábela žalobu na svou manželku a mladšího syna Matěje, kteří ho měli držet o hladu a odcizit mu jeho osobní věci, v nichž se nacházelo několik tisíc korun.

Rozhodující byl lékařský posudek, který dospěl k závěru, že pan Čábela je sice v důsledku prodělané mrtvice ochrnutý na levou polovinu těla, ale jeho duševní zdraví je zcela adekvátní k jeho věku. Podle prohlášení lékaře byl naprosto schopen disponovat se svým majetkem. Dne 25. ledna 1928 proto padlo u okresního soudu zamítnutí návrhu paní Čábelové na zbavení svéprávnosti jejího manžela. Paní Čábelová se synem podala odvolání ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích, který ale 22. března téhož roku rozhodnutí Okresního soudu v Lišově potvrdil.

6.10 Exekuční řízení

Exekuční řízení bylo takřka na denním programu lišovského okresního soudu. Inspekční zpráva z roku 1934 udává, že od 1. ledna do 14. září téhož roku bylo k tomuto soudu podáno 731 exekučních návrhů.¹⁶¹

Výkonem exekuce byl pověřován soudní zřízenec Jan Vlček, k jehož činnosti měl inspektor několik výhrad. Jednalo se především o odhad ceny, který dle exekučního řádu nesměl soudní zřízenec provádět.¹⁶² Dále jím stanovený odhad ceny neobsahoval

---

¹⁶¹ SOkA České Budějovice, *Okresní soud Lišov*, kart. 149.

¹⁶² *Zákon č. 79/1896 ze dne 27. května 1896 o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád) (ve znění platném k 9. 5. 1945)*

Dostupné online: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=431&Section=1&IdPara=1&ParaC=2> [cit. 7. 11. 2018]

zdůvodnění. Tuto výtku si vzal Vlček k srdci; v dalších letech jsou jednotlivé částky vedoucí ke konečné exekuční sumě podrobně rozepisovány.

Postup exekučního řízení upravoval zákon č. 79/1896 ř.z. o řízení exekučním a zajišťovacím. Ze zákona mohl být dlužník, který nesplácel svůj dluh, pohnán věřitelem před exekuční soud. Tomu předcházela upomínací žaloba, v níž byla poprvé zmíněna hrozba exekuce. Většina upomínacích žalob zapůsobila, jak měla, a dluh byl skutečně splacen. Pokud se ale žádaný účinek nedostavil, mohl věřitel podat návrh na exekuční řízení.

Návrh na exekuční řízení mohl být podán písemně, nebo ústně, ale vždy musel být zaprotokolován a v písemné podobě oznámen odpůrci, tedy dlužníkovi. Následoval proces ověřování dokladů, případně i ústních výpovědí obou stran, které vedly ke konečnému rozhodnutí soudu, zda bude nebo nebude exekuce povolena. Pokud pro věřitele vše pokračovalo zdárně a exekuce byla povolena, byl soud povinen vydat o této skutečnosti vyhlášku, jednak na soudní desce, jednak alespoň v jedněch novinách.

Na návrh věřitele mohlo být na majetek, nebo část majetku dlužníka, dáno zástavní právo. V případě nesplacení dluhu byla pak nemovitost zabavena a nabídnuta ve veřejné dražbě, jejíž výtěžek měl pokrýt výši dluhu i soudní výlohy. Účastníci veřejné dražby se museli předem přihlásit a složit zálohu, teprve pak byli připuštěni k samotné dražbě.

Jeden z největších sporů v této kategorii soudil okresní soudce Selig v roce 1934. Věřitelem v tomto případě byla Agrární banka a dlužníkem velkostatkář František Francko. Výše jejich sporu se vyšplhala na 750 000 Kč. Častěji se ale objevovaly spory o daleko menší finanční částky. Šlo o spory obecně řečeno „pro pár korun“, které také většinou končily u upomínací žaloby. Každý rok bylo přitom podáno přibližně tisíc upomínacích žalob¹⁶³, a jak dokládá zpráva zmiňovaná na začátku této kapitoly, většina z nich se dostala k exekučnímu řízení.

---

¹⁶³ SOKA České Budějovice, *Okresní soud Lišov*, kart. 187-189.

7 Závěr

Mým záměrem bylo porovnat, jak se lišila kriminalita v Lišově v posledních letech monarchie od kriminality z dob první republiky. Chtěla jsem zjistit, jaké byly odlišnosti v zákonech, jak se měnily tresty a jak se změnila skladba jednotlivých skupin případů projednávaných především před lišovským okresním soudem.

Na první dvě otázky jsem si odpověděla ještě dříve, než jsem se dostala k samotným spisům – zákony ani tresty se nijak podstatně nezměnily. Soudní praxe stále vycházela z trestního zákona vydaného v roce 1852, proto i tresty byly obdobné. Nejvýraznější změnou na této úrovni byla změna měny v peněžních trestech a po měnové reformě také jejich výše.

Skladba případů před soudem se však z mého pohledu nepatrně obměnila. Mnohem častěji se objevovaly případy z občanskoprávní oblasti, zejména spory o určení otcovství a stanovení výše výživného. Na úrovni přestupků se objevily případy hraní zakázaných her a s poválečným stavem spojená tzv. válečná lichva.

Z obvyklých skupin se často objevovaly případy spojené s potulkou a žebráním a výtržnosti nejrůznějšího druhu, od hospodských rvaček po ničení obecního či soukromého majetku místními výrostky.

Ve své podstatě se Lišov na úrovni přestupkové kriminality potýkal s běžnými problémy. Ukázalo se ale i to, že každodennost malého městečka a jeho okolí byla čas od času narušena závažnějším případem, jako bylo například vážné zranění ve mlýně.

Přestože nedošlo k žádným výraznějším změnám, bylo zajímavé sledovat, jak se soudnictví rozvíjelo a usazovalo v povědomí veřejnosti. Samotný počet případů, které dokládá množství dochovaných spisů, ačkoliv se v některých případech jedná pouze o torza původního fondu, ukazuje, že lidé si byli mnohem více vědomi svých práv a nebáli se je prosazovat před soudem. Dokládá to například velké množství upomínacích žalob, které byly někdy podávány doslova „pro pár korun“.

Zajímavé bylo také nahlédnout alespoň v hrubém obrysu do života soudců a notářů. Během výzkumu jsem se naučila, že *soudnictví* není jen o zákonech a trestech, ale stejně jako všechny ostatní oblasti také o lidech. Jsem ráda, že jsem některým z nich mohla alespoň na okamžik „vrátit život“ a seznámit s jejich osudem případného zájemce o tuto problematiku.

Seznam zkratek

cit. - citováno

cm – centimetr

č. – číslo

h – haléř

inv. č. – inventární číslo

kart. – karton

Kč – koruna československá

kn. – kniha

roč. – ročník

ř. s. – říšská sbírka

Sb. – sbírka zákonů

sign. – signatura

sn. – snímek

SOA – Státní oblastní archiv

SOkA – Státní okresní archiv

vs. – versus

Ediční zkratky

[] – doplněný text

[...] – vynechaný text

[!] – přesný přepis

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Náčrt přízemí budovy soudu

Příloha č. 2 – Náčrt prvního patra budovy soudu

Příloha č. 3 – Budova okresního soudu na poč. 20. století (foto zapůjčeno ze sbírky PhDr. Daniela Kováře)

Příloha č. 4 – Budova okresního soudu přibližně ve 30. letech (foto zapůjčeno ze sbírky PhDr. Daniela Kováře)

Příloha č. 5 – Budova bývalého okresního soudu dnes

Příloha č. 6 – Počet přestupů v jednotlivých letech

Příloha č. 7 – Procentuální zastoupení přestupků v konkrétním roce

Příloha č. 8 – Zastoupení jednotlivých přestupků ve sledovaných letech

Příloha č. 9 – Nejčastější přestupky v jednotlivých letech

Seznam pramenů a literatury

Prameny nevydané

Archiv Univerzity Karlovy, Matriky Univerzity Karlovy.

Archiv Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Německé univerzity v Praze.

SOA v Praze, Matriční kniha oddaných obce Kolín pro léta 1901–1915.

SOA v Plzni, Sbíрка matrik západních Čech.

SOA v Třeboni, Sbíрка matrik Jihočeského kraje, 1587–1949 (1952).

SOkA České Budějovice, Archiv města Lišov.

SOkA České Budějovice, Notářství Lišov.

SOkA České Budějovice, Okresní soud Lišov.

SOkA České Budějovice, Okresní úřad České Budějovice I, (1820) 1850–1945 (1990).

SOkA České Budějovice, Okresní úřad Týn nad Vltavou, (1849) 1850–1942 (1947).

Prameny vydané

Farní věstník pro Č. Budějovice a okolní osady

Jihočech

Jihočeská jednota

Jihočeské listy

Hlas lidu

Národní listy

Nařízení ministeria práv ze dne 17. června 1904, jímž dovoluje se advokátům, kandidátům advokacie a obhájčům nositi roucho úřední.

Opatření č. 480/1920 o změně některých ustanovení trestního práva.

Republikán

Řád č. 270/1916 e dne 28. června 1916 o zbavení svéprávnosti,

Sbíрка zákonů a nařízení státu československého, 1918.

Sbíрка zákonů a nařízení státu československého, zák. č. 121/1920 Sb.,

Trestní zákon ze den 27. května 1852, číslo 117, Ř. Z. (platný ve státě Československém), Praha 1919.

Vládní nařízení č. 102/1923 Sb. ze dne 11. května 1923 o poplatcích (veřejných) notářů.

Základní zákon státní ze dne 21. prosince 1867, o moci soudcovské.

Zákon č. 79/1896 ze dne 27. května 1896 o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád) (ve znění platném k 9. 5. 1945)

Zákon č. 117/1852 ř. z., ze dne 27. května 1852 o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927.

Zákon č. 946/1811, Obecný zákoník občanský ze dne 1. června 1811.

Zákon daný dne 23. května 1873, jímž se zavádí nový řád soudu trestního, č. 119/1873 ř. z.

Zřízení obecní a řád volební pro království České ze dne 16. dubna 1864.

Literatura

ADAMOVÁ, Karolina – LOJEK, Antonín – SCHELLE, Karel – TAUCHEN, Jaromír, *Velké dějiny zemí Koruny české: tematická řada Právo*, Praha 2017.

BALÍK, Stanislav, *Advokacie včera a dnes*, Plzeň 2000.

FENYK, Jaroslav–CÍSAŘOVÁ, Dagmar, *Meziválečné trestní právo a věda trestního práva v Československu*, In: *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918-1938) a jejich místo ve střední Evropě sv. 2*, Praha 2010.

FRANCEK, Jindřich, *Velké dějiny zemí koruny české: tematická řada (sv. III). Zločinnost a bezpráví*, Praha a Litomyšl 2011.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka–DOBEŠ, Jan–JANÁK, Jan, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007.

KOTOUS, Jan, *Kapitoly z dějin českého právního rodu Mokrých*, Praha 2017.

KOVÁŘ, Daniel, *Lišov 1334–2004. Stránky z dějin jihočeského města*, Lišov 2004.

KREUZ, Petr, *Proměny organizace trestního soudnictví v Čechách od tereziánských reforem do roku 1848*, in: *Zločin a trest v české kultuře 19. století. Sborník příspěvků z 30. ročníku symposia k problematice 19. století*, Praha 2011.

KULÍK, Jan a kol., *Právní fakulta Univerzity Karlovy v Praze. The Faculty of Law of Charles University in Prague*, Praha 2008.

MALÝ, Karel a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, Praha 2003.

MEŠKO, Dušan, *Vivat Academia. 95 roků Univerzity Komenského*, Univerzita Komenského v Bratislavě 2014.

MÜLLER, Jan, Žebrák a rychtář. Drobnosti o jihočeské vesnici doby předbřeznové ve světle lidové slovesnosti, In: *Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech*, roč. 50, č. 3.

Ottův slovník naučný, Praha 1889

PEKAŘ, Josef, *Dějiny československé*, Praha 1991.

POKORNÝ, Jiří, Přestupky, zločiny a tresty v prostředí nižších vrstev, in: *Zločin a trest v české kultuře 19. století. Sborník příspěvků z 30. ročníku symposia k problematice 19. století*, Praha 2011.

SCHELLEOVÁ, Ilona a kol., *Organizace soudnictví a právní služby*, Praha 2006.

SCHELLEOVÁ, Ilona–SCHELLE, Karel, *Civilní kodexy 1811 – 1950 – 1964*, Brno 1993.

SKŘEJPKOVÁ, Petra, *Antologie československé právní vědy v letech 1918-1939*, Praha 2009.

UHLÍŘ, Lubomír – MACEK, Pavel – WIESMAIER, Vladimír, *Dějiny policie a četnictva*, Praha 1999.

VOJÁČEK, Ladislav, *Urážky, pomluvy, nactiutržení. Ochrana cti v Československém trestním právu*, Praha 2006.

VOJÁČEK, Ladislav–SCHELLE, Karel–KNOLL, Vilém, *České právní dějiny*, Plzeň 2008.

VOJČOVÁ, Nikola, „*Nekalé živly*“ v Lišově v letech 1875–1914, České Budějovice 2015.
(bakalářská práce)

Internetové zdroje

<https://digi.ceskearchivy.cz>

<http://ebadatelna.soapraha.cz>

<https://is.cuni.cz>

<https://is.muni.cz>

<http://kramerius.cbvk.cz/search/>

<https://www.beck-online.cz>

<https://www.epravo.cz>

<https://www.law.muni.cz/>

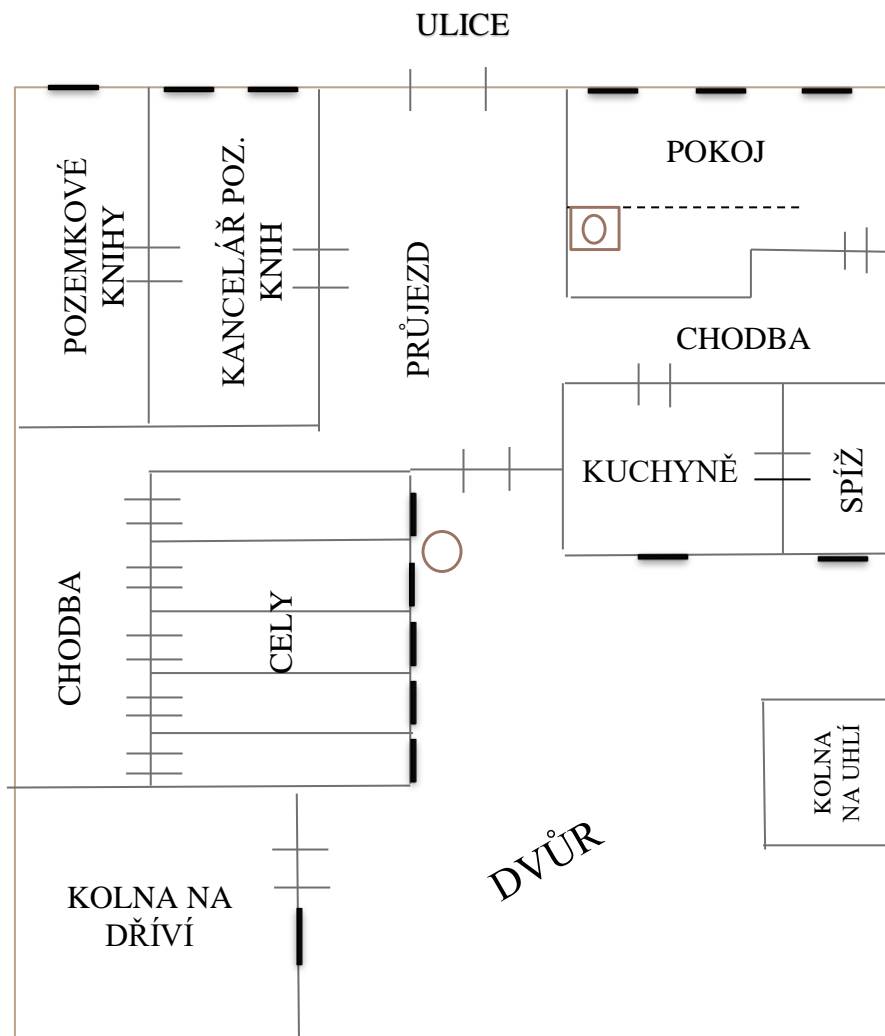
<http://www.portafontium.eu>

<https://www.prf.cuni.cz/>

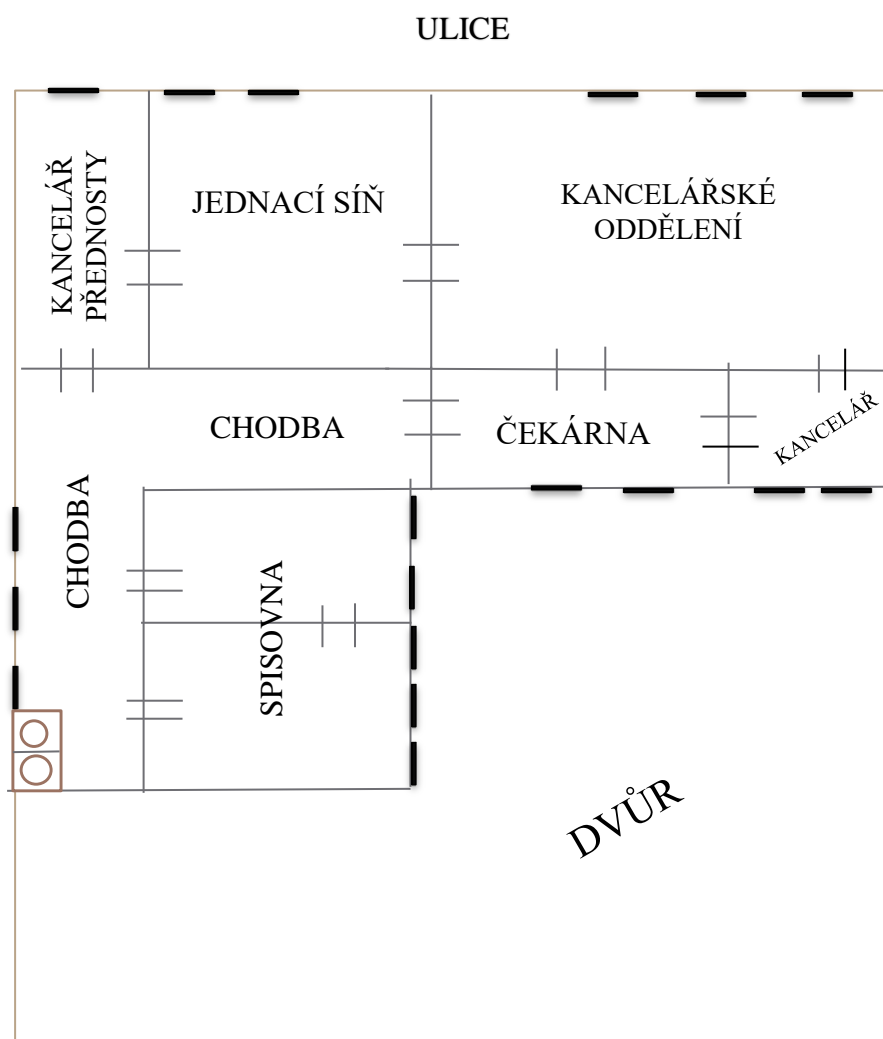

Přílohy

Příloha č. 1 – Náčrt přízemí budovy soudu

Příloha č. 2 – Náčrt prvního patra budovy soudu

Příloha č. 3 – Budova okresního soudu na poč. 20. století

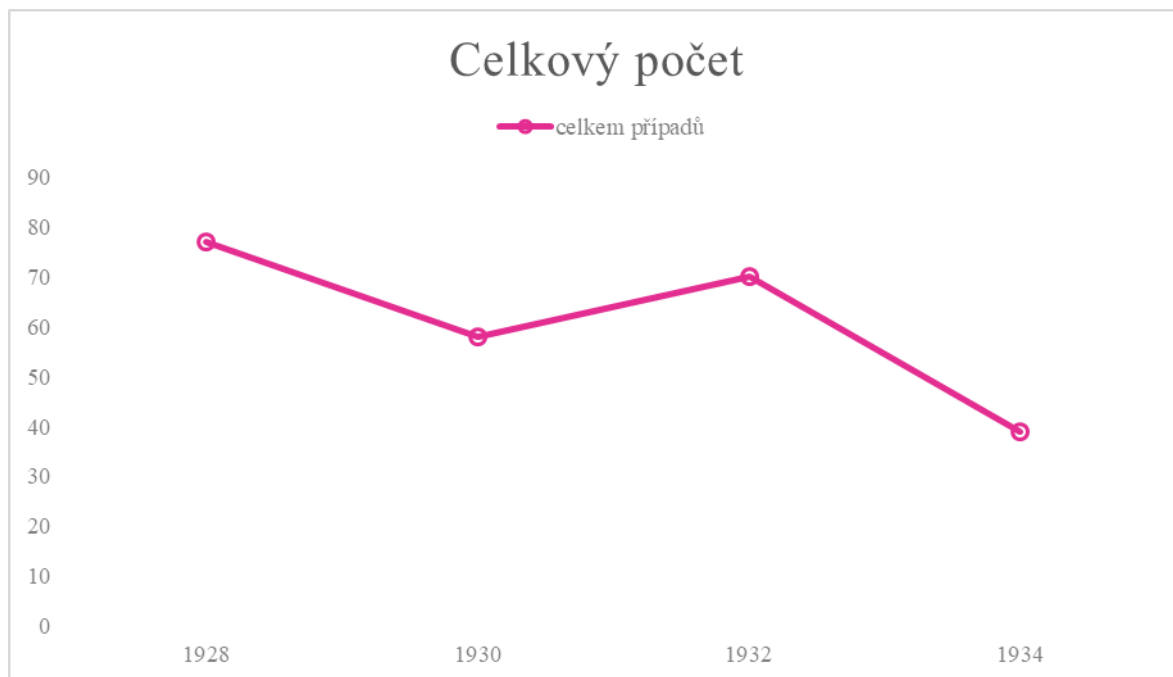
Příloha č. 4 – Budova okresního soudu přibližně ve 30. letech

Příloha č. 5 – Budova bývalého okresního soudu dnes

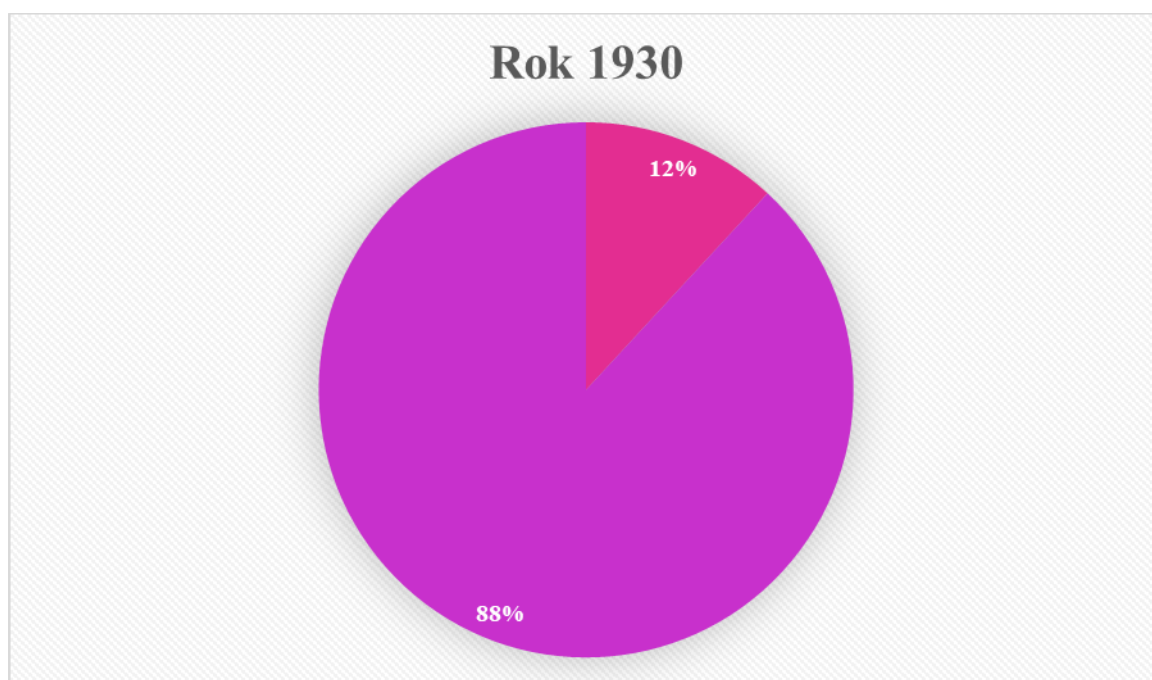
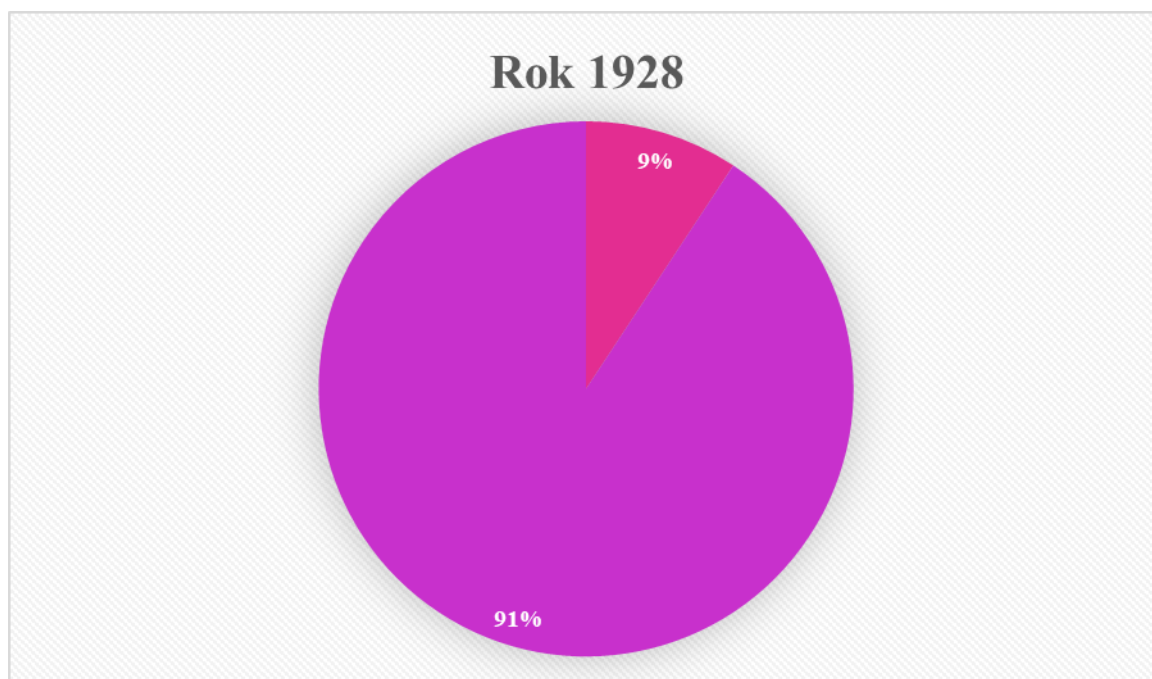

Příloha č. 6 – Počet přestupů v jednotlivých letech

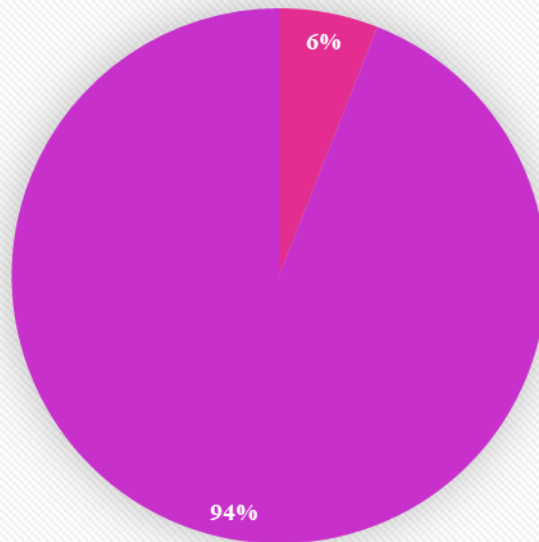

Příloha č. 7 – Procentuální zastoupení přestupků v konkrétním roce

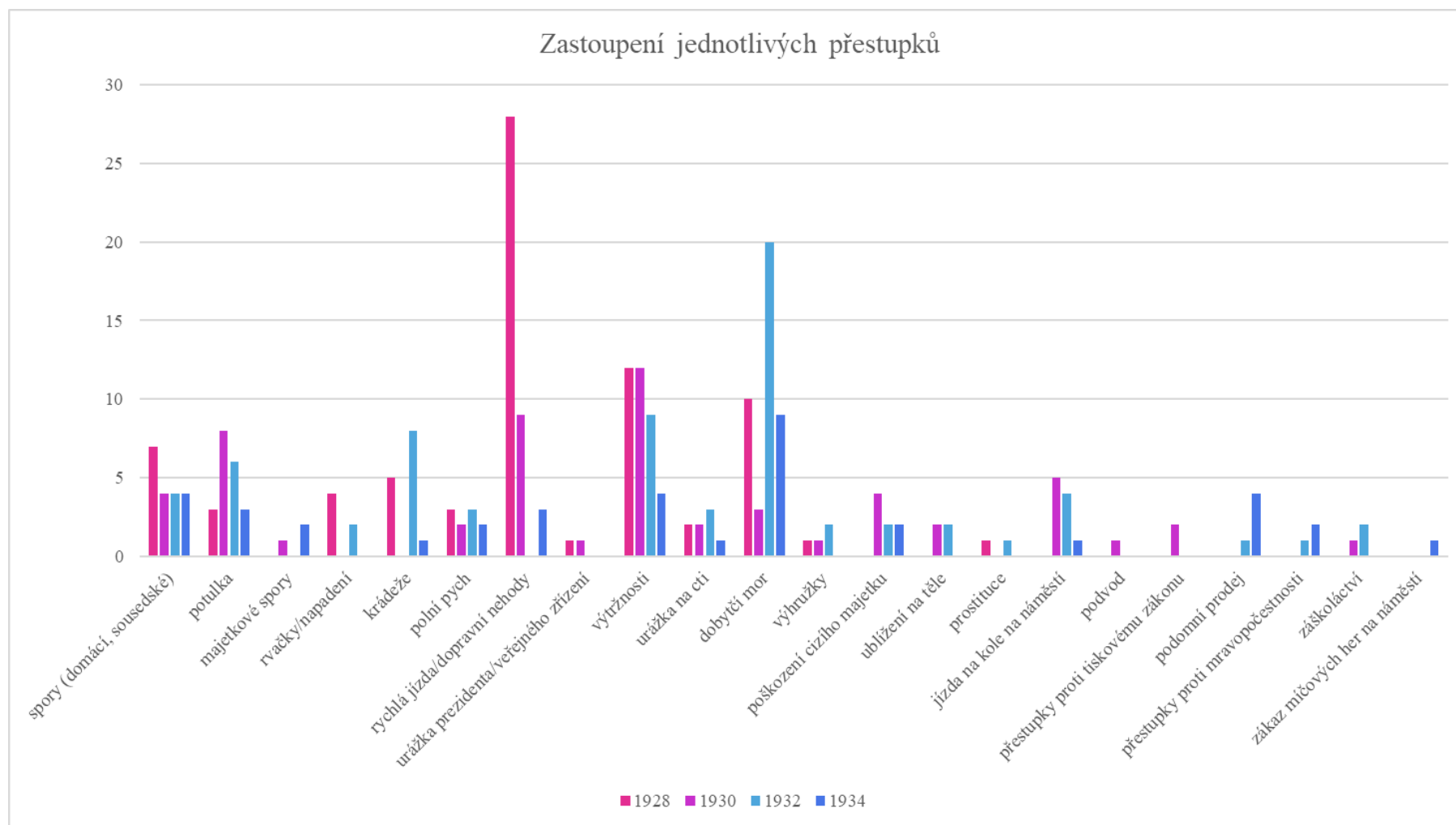

Rok 1932

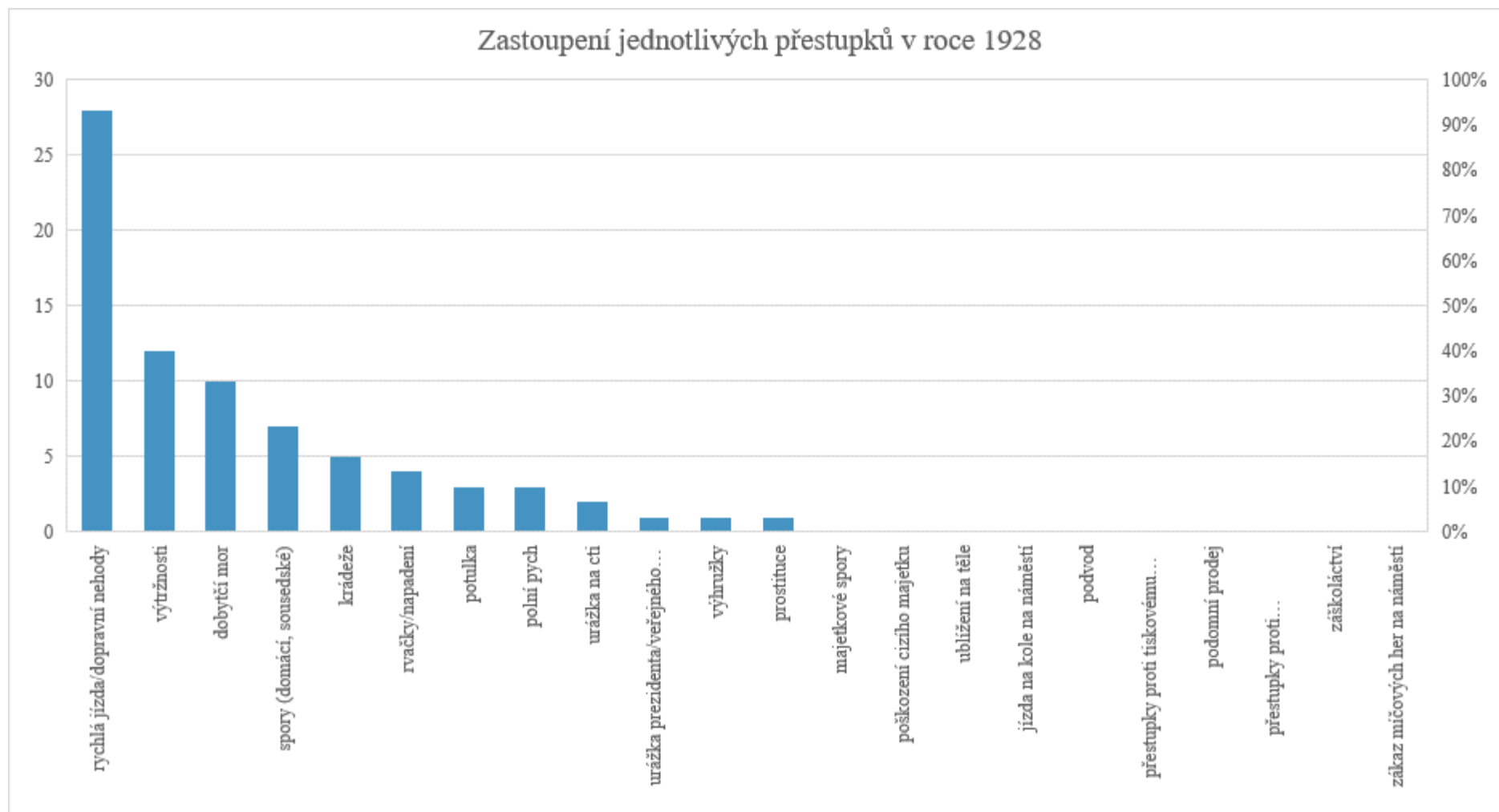

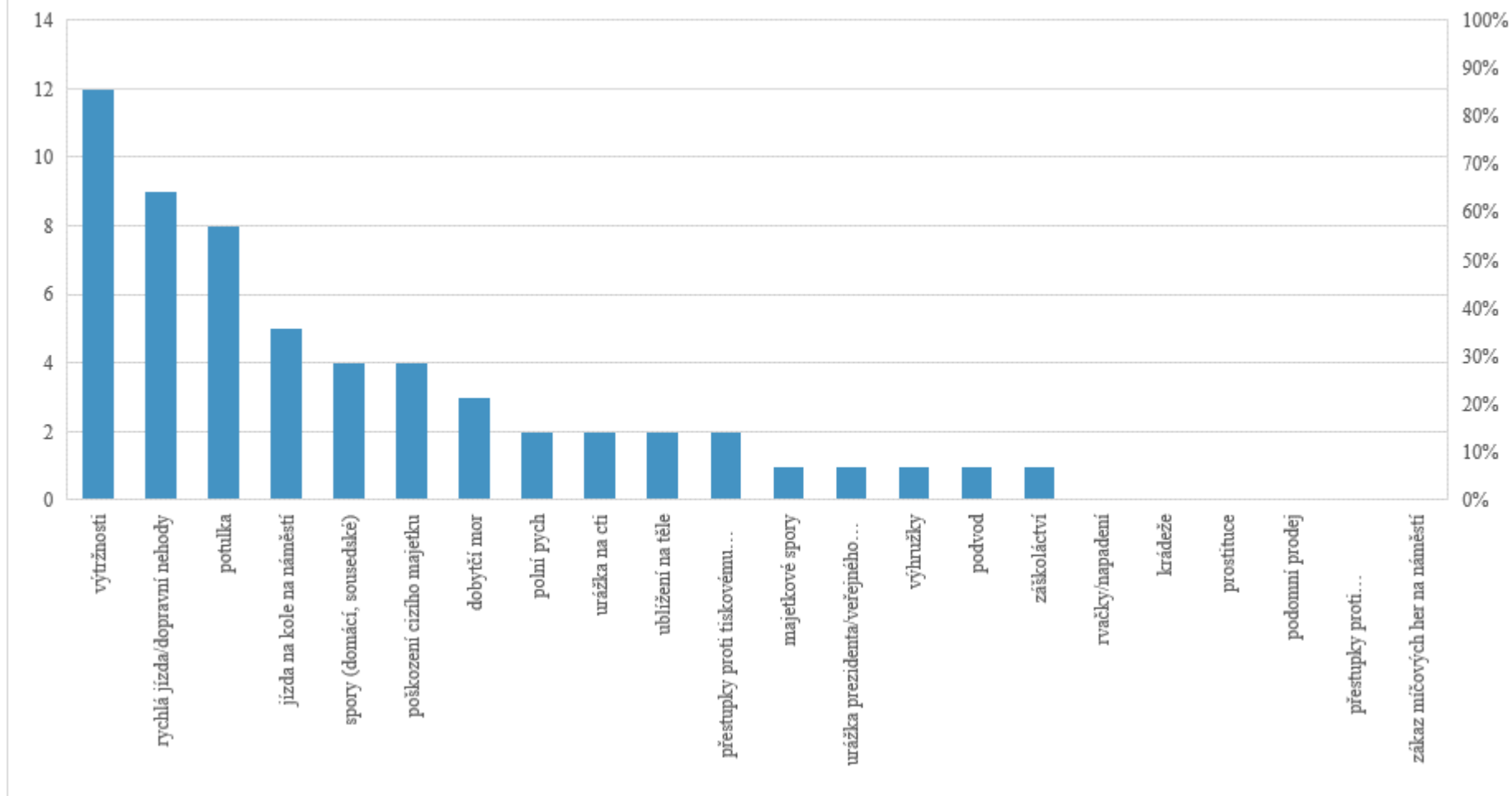
Příloha č. 8 – Zastoupení jednotlivých přestupků ve sledovaných letech

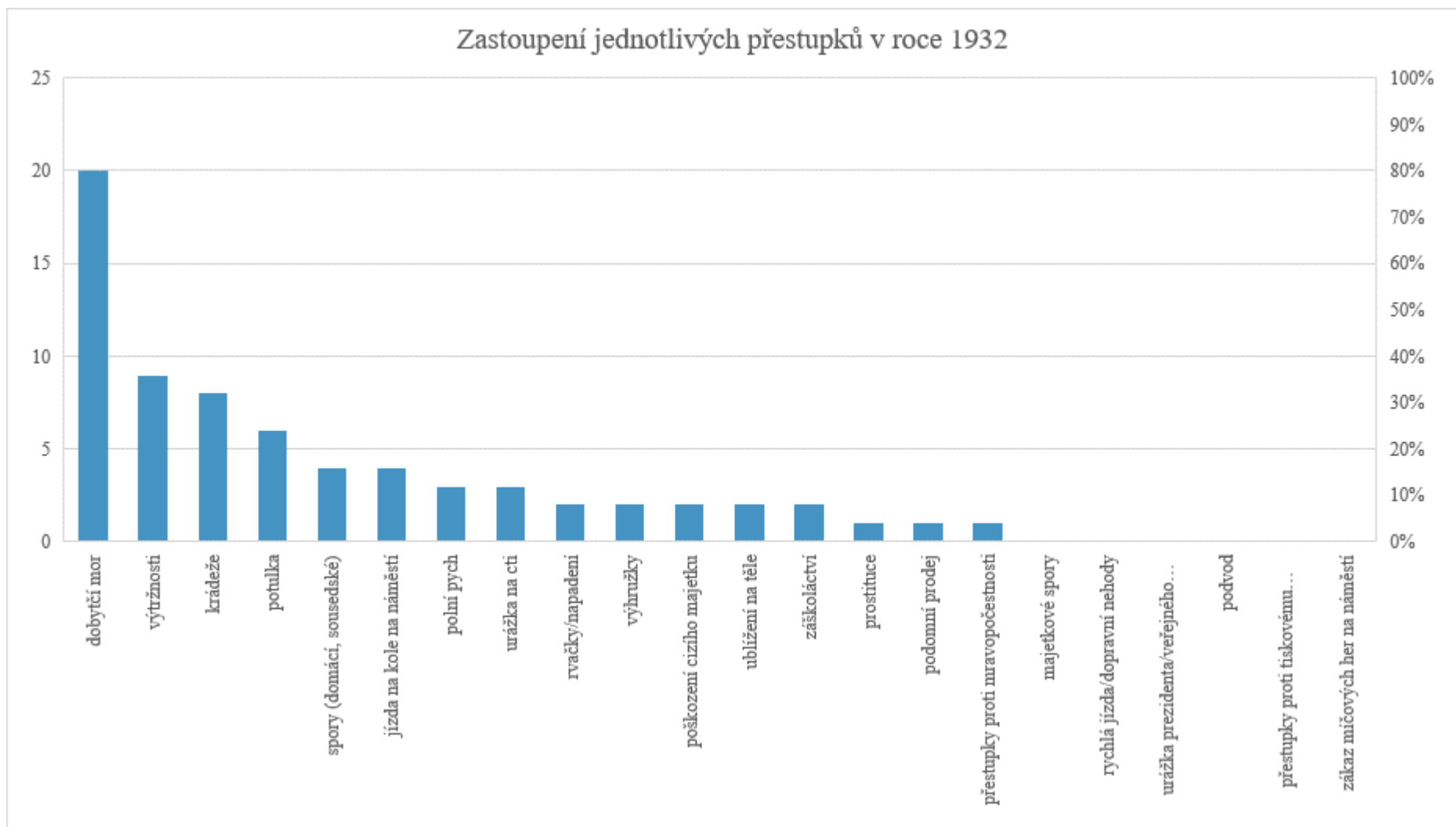
Příloha č. 9 – Nejčastější přestupky v jednotlivých letech

Zastoupení jednotlivých přestupků v roce 1930

Zastoupení jednotlivých přestupků v roce 1932

Zastoupení jednotlivých přestupků v roce 1934

